

Försvarsutskottets betänkande 2022/23:FöU6

Försvarspolitik och totalförsvär

Sammanfattning

Utskottet föreslår att samtliga motionsyrkanden i betänkandet avstyrks. Dessa rör bl.a. inriktningen av totalförsvaret, det militära och det civila försvaret, cyberpolitik och materielförsörjning.

I betänkandet finns 17 reservationer (S, SD, C, MP).

Behandlade förslag

Cirka 70 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2022/23.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	6
Ärendet och dess beredning.....	6
Betänkandets disposition	6
Bakgrund	6
Utskottets överväganden.....	9
Försvarspolitisk inriktning och totalförvar.....	9
Militärt försvar och förmåga	12
Civilt försvar och förmåga.....	15
Försörjningstrygghet och beredskapslager	19
Cyberpolitik.....	22
Befolkningsskydd.....	26
Materieförsörjning och försvarsindustri	27
Ledning och logistik.....	30
Internationellt samarbete	32
Kritisk infrastruktur och utländskt ägande	36
Reservationer	39
1. Försvarspolitisk inriktning och totalförvar, punkt 1 (S).....	39
2. Försvarspolitisk inriktning och totalförvar, punkt 1 (C)	39
3. Militärt försvar och förmåga, punkt 2 (S).....	40
4. Militärt försvar och förmåga, punkt 2 (C)	41
5. Civilt försvar och förmåga, punkt 3 (S).....	41
6. Civilt försvar och förmåga, punkt 3 (C)	42
7. Civilt försvar och förmåga, punkt 3 (MP)	43
8. Försörjningstrygghet och beredskapslager, punkt 4 (S).....	43
9. Försörjningstrygghet och beredskapslager, punkt 4 (C)	44
10. Försörjningstrygghet och beredskapslager, punkt 4 (MP)	45
11. Cyberpolitik, punkt 5 (S).....	46
12. Cyberpolitik, punkt 5 (C).....	47
13. Materieförsörjning och försvarsindustri, punkt 7 (SD).....	47
14. Internationellt samarbete, punkt 9 (S).....	48
15. Kritisk infrastruktur, punkt 10 (S)	50
16. Kritisk infrastruktur, punkt 10 (SD)	50
17. Kritisk infrastruktur, punkt 10 (MP).....	51
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	53
Motioner från allmänna motionstiden 2022/23	53

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Försvarspolitisk inriktning och totalförsvar

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:266 av Peter Hedberg och Malin Larsson (båda S),

2022/23:850 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkandena 8 och 9,

2022/23:851 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkande 9,

2022/23:948 av Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) yrkande 41 och

2022/23:2012 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 1.

Reservation 1 (S)

Reservation 2 (C)

2. Militärt försvar och förmåga

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:100 av Hans Wallmark m.fl. (M),

2022/23:663 av David Josefsson och Marie-Louise Hänel Sandström (båda M),

2022/23:780 av Jesper Skalberg Karlsson (M) yrkande 1,

2022/23:850 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkandena 1 och 3,

2022/23:948 av Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) yrkandena 18, 19 och 23 samt

2022/23:2012 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 2.

Reservation 3 (S)

Reservation 4 (C)

3. Civilt försvar och förmåga

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:780 av Jesper Skalberg Karlsson (M) yrkande 2,

2022/23:782 av Thomas Ragnarsson (M),

2022/23:851 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkandena 11–13 och 18,

2022/23:948 av Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) yrkandena 34 och 35,

2022/23:2012 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 8 och

2022/23:2262 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkande 1.

Reservation 5 (S)

Reservation 6 (C)

Reservation 7 (MP)

4. Försörjningstrygghet och beredskapslager

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:315 av Markus Wiechel (SD) yrkande 5,

2022/23:319 av Markus Wiechel (SD),

2022/23:851 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkandena 16, 17, 19, 23 och 26–28,

2022/23:948 av Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) yrkande 39,
 2022/23:1202 av Mattias Ottosson m.fl. (S),
 2022/23:1654 av Anders Ådahl (C),
 2022/23:1685 av Eric Westroth och Ann-Christine From Utterstedt
 (båda SD) yrkande 4 och
 2022/23:2262 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkandena 22 och 23.

Reservation 8 (S)

Reservation 9 (C)

Reservation 10 (MP)

5. Cyberpolitik

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:848 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C) yrkandena 2 och 12–15,
 2022/23:948 av Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) yrkande 42,
 2022/23:1160 av Per-Arne Håkansson (S) yrkande 1 och
 2022/23:2020 av Markus Kallifatides m.fl. (S).

Reservation 11 (S)

Reservation 12 (C)

6. Befolkningsskydd

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:886 av Victoria Tiblom (SD) och
 2022/23:948 av Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) yrkande 36.

7. Materieförsörjning och försvarsindustri

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:943 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 11,
 2022/23:948 av Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) yrkandena 6, 7 och 9
 samt
 2022/23:1764 av Aron Emilsson m.fl. (SD) yrkandena 7–9.

Reservation 13 (SD)

8. Ledning och logistik

Riksdagen avslår motion

2022/23:948 av Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) yrkandena 4, 8 och 37.

9. Internationellt samarbete

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:1764 av Aron Emilsson m.fl. (SD) yrkande 1 och
 2022/23:2012 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkandena 4 och 7.

Reservation 14 (S)

10. Kritisk infrastruktur

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:51 av Robert Stenkvisst (SD),

2022/23:1261 av Markus Wiechel och Björn Söder (båda SD),
2022/23:1760 av Johan Lövstrand m.fl. (S),
2022/23:1764 av Aron Emilsson m.fl. (SD) yrkande 15 och
2022/23:2262 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkande 13.

Reservation 15 (S)
Reservation 16 (SD)
Reservation 17 (MP)

Stockholm den 2 februari 2023

På försvarsutskottets vägnar

Peter Hultqvist

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Peter Hultqvist (S), Sven-Olof Sällström (SD), Jörgen Berglund (M), Helén Pettersson (S), Johan Andersson (S), Helena Bouveng (M), Anna Starbrink (L), Alexandra Anstrell (M), Hanna Gunnarsson (V), Mikael Oscarsson (KD), Mikael Larsson (C), Gustaf Göthberg (M), Markus Selin (S), Camilla Brunsberg (M), Sara-Lena Bjälkö (SD), Marcus Andersson (S) och Ulf Holm (MP).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet ca 70 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2022/23. Motionerna rör bl.a. totalförsvarets inriktning, det militära och det civila försvaret, cyber- och ledningsfrågor samt materieförsörjning.

Vid utskottets sammanträde den 26 januari 2023 informerade försvarsminister Pål Jonson och företrädare för Försvarsmakten utskottet om stödet med försvarsmateriel till Ukraina.

Betänkandets disposition

Inledningsvis behandlas motionsyrkanden som rör de tre mål för området som riksdagen har fattat beslut om, dvs. mål för totalförsvaret, det militära försvaret och det civila försvaret. Därefter följer två förslagspunkter som båda har en totalförsvargemensam dimension, nämligen försörjningstryggheten och cyberpolitiken. Motionsyrkanden om befolkningsskydd följer och de är en aspekt av det civila försvaret. I betänkandet återfinns sedan de förslagspunkter som gäller olika aspekter av det militära försvaret (materieförsörjning, ledning och logistik samt internationellt samarbete). Avslutningsvis behandlas de motionsyrkanden som gäller kritisk infrastruktur och utländskt ägande.

Bakgrund

I slutet av 1990-talet beslutade regeringen att den parlamentariskt sammansatta Försvarsberedningen skulle svara för samråd mellan regeringen och riksdagspartierna om den långsiktiga inriktningen av försvars- och säkerhetspolitiken. Försvarsberedningen ska följa den säkerhetspolitiska utvecklingen i omvärlden. Inför regeringens förslag till riksdagen i viktigare långsiktiga försvars- och säkerhetspolitiska frågor ska Försvarsberedningen dessutom redovisa sin syn på dessa. Regeringen har lämnat förslag om den försvarspolitiska inriktningen i propositioner till riksdagen.

Som underlag inför försvarsbeslutsperioden 2021–2025 överlämnade Försvarsberedningen delrapporten Motståndskraft – Inriktningen av totalförsvaret 2021–2025 (Ds. 2017:66) och slutrapporten Värnkraft – Inriktningen av säkerhetspolitiken och utformningen av det militära försvaret 2021–2025 (Ds. 2019:8) till regeringen. Dessa rapporter utgjorde, tillsammans med underlag från myndigheterna, grunden för den senaste försvarspolitiska inriktningspropositionen Totalförsvaret 2021–2025 (prop. 2020/21:30) som lämnades till riksdagen hösten 2020. Totalförsvarspropositionen innehåller bl.a. förslag till mål för totalförsvaret, nya mål för det militära och det civila

försvaret, förslag till inriktning för krigsförband och förslag på återinrättande av regementen samt regeringens bedömning av den säkerhetspolitiska utvecklingen och den långsiktiga inriktningen av försvars- och säkerhetspolitiken inklusive de internationella försvarssamarbetena. Försvarskommittén behandlade regeringens förslag i betänkandet Totalförsvaret 2021–2025 (bet. 2020/21:FöU4) varefter riksdagen med bifall till propositionen beslutade att godkänna de nya målen, den nya inriktningen för Försvarsmaktens krigsorganisation och återinrättandet av regementen (prop.2020/21:30, bet. 2020/21:FöU4, rskr. 2020/21:136). Vilken resultatinformation regeringen enligt budgetlagen måste redovisa inom totalförvarsområdet beror på vilka mål riksdagen fattar beslut om.

Ett medlemskap i Nato kommer att ha inverkan på det civila försvaret och berör därmed flera myndigheter och andra aktörer. Nato har identifierat sju civila förmågor (baseline requirements for national resilience) som ska bidra till säkerställandet av viktiga samhällsfunktioner och upprätthålla alliansens kollektiva försvarsförmåga. Dessa är områden som Nato särskilt prioriterar för att stärka den civila motståndskraften. De är därmed en central utgångspunkt i det svenska nationella arbetet med att utveckla krisberedskapen och det civila försvaret samt i förlängningen Sveriges totalförsvaret.

Den 16 mars 2022 beslutade regeringen att tillsätta en arbetsgrupp för genomförande av överläggningar om det förändrade säkerhetspolitiska läget till följd av Rysslands aggression mot Ukraina. Samtliga riksdagspartier har deltagit i överläggningarna och resultatet presenterades i rapporten Ett försämrat säkerhetspolitiskt läge – konsekvenser för Sverige (Ds 2022:7).

I oktober 2022 framhöll statsministern i sin regeringsförklaring att ett nationellt säkerhetsråd ska inrättas – under statsministerns ledning och efter internationell förebild – för att samordna Sveriges säkerhetspolitiska agerande. Även en ny nationell säkerhetsstrategi tas fram. Enligt regeringsförklaringen är den grunden för det försvarsbeslut som regeringen planerar att lägga fram för riksdagen. Statsministern aviserade även att regeringen kommer att utse den första nationella säkerhetsrådgivaren, som bl.a. ska leda säkerhetsrådets operativa arbete. (En månad senare offentliggjorde regeringen utnämningen av Henrik Landerholm till nationell säkerhetsrådgivare.)

Den 12 december 2022 beslutade försvarsminister Pål Jonson om anvisningar (Fö2022/00125) till en ny försvarsberedning som i egenskap av regeringens forum för utformningen av den långsiktiga säkerhets- och försvarspolitikerna tillsammans med riksdagens partier ska lämna en delrapport den 2 juni 2023 och en slutrapport den 26 april 2024.

Enligt 1 § lagen (1992:1403) om totalförsvaret och höjd beredskap är totalförsvaret den verksamhet som behövs för att förbereda Sverige för krig. Under högsta beredskap är totalförsvaret all den samhällsverksamhet som då ska bedrivas. Totalförsvaret består av militär verksamhet (militärt försvar) och civil verksamhet (civilt försvar). Lagen om totalförsvaret och höjd beredskap definierar själva totalförsvaretskonceptet och de beredskapshöjningar som syftar till att stärka landets försvarsförmåga. Höjd beredskap är antingen skärpt

beredskap eller högsta beredskap. Genom fler av de lagar som riksdagen stiftat finns en rättslig reglering av hur det svenska samhället ska fungera under krig eller höjd beredskap, samt av för samhällets planering och förberedelser för sådana situationer. Bestämmelserna i 15 kap. regeringsformen om krig och krigsfara är av central betydelse för den rättsliga regleringen av totalförsvaret. Här framgår bl.a. vilka befogenheter regeringen har om Sverige befinner sig i krig eller krigsfara eller om det råder sådana extraordinära förhållanden som orsakas av krig eller krigsfara. Enligt 15 kap. 6 § regeringsformen kan riksdagen genom lag bemyndiga regeringen att under dessa förhållanden meddela föreskrifter som annars skulle kräva lagform. Det innebär att regeringen genom ett beslut om höjd beredskap enligt lagen om totalförsvaret och höjd beredskap kan säkerställa att vissa lagar kan tillämpas omedelbart. Andra lagar kan börja tillämpas i den utsträckning som regeringen beslutar om detta särskilt, ofta under samma förutsättningar som gäller för ett beslut om höjd beredskap och som anges i 15 kap. 6 § regeringsformen. Till den förra kategorin hör lagen (2006:546) om utrymning och inkvartering m.m. under höjd beredskap och till den senare kategorin hör förfogandelagen (1978:262) och arbetsrättsliga beredskapslagen (1987:1262).

Såväl i lagen som i förordningen (2015:1053) om totalförsvaret och höjd beredskap finns också regler om åtgärder som kommuner och regioner samt enskilda organisationer och företag ska vidta vid höjd beredskap. För kommuner och regioner finns ytterligare bestämmelser i 3 kap. lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap. Vidare har regeringen beslutat om en ny förordning inom området; förordningen (2022:524) om statliga myndigheters beredskap. Annan lagstiftning av central betydelse för totalförsvaret är lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt samt lagen (1982:1004) om skyldighet för näringsidkare, arbetsmarknadsorganisationer m.fl. att medverka i totalförsvarsplaneringen.

Utskottets överväganden

Försvarspolitisk inriktning och totalförsvaret

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avstyrker samtliga motionsyrkanden om försvarspolitisk inriktning och totalförsvaret.

Jämför reservation 1 (S) och 2 (C).

Motionerna

I kommittémotion 2022/23:2012 av Peter Hultqvist m.fl. (S) anförs att Sverige behöver ett starkt, effektivt och folkligt förankrat försvar och att totalförsvaret behöver stärkas. I motionen framhålls att totalförsvaret är ett yttersta skydd för vår demokrati, våra rättigheter och våra grundläggande värderingar. Samhällets utveckling ska bestämmas demokratiskt genom fri åsiktsbildning och inte begränsas genom politisk, militär eller annan påtryckning från andra. Eftersom det säkerhetspolitiska läget i vårt närområde har försämrats över tid anser motionärerna att det militära och det civila försvaret sammantaget ska ha en sådan styrka, sammansättning, ledning, beredskap och uthållighet att det avhåller andra från att försöka angripa, kontrollera eller på annat sätt utnyttja svenskt territorium (yrkande 1).

Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) anför i kommittémotion 2022/23:948 att behovet av rätt information är stort vare sig det handlar om ett väpnat angrepp eller om en katastrof. I krig framhålls vikten av att bl.a. undergräva en angripares moral och taktiska förmåga genom informationsinsatser. Det psykologiska försvaret ska därför verka för att personal och civilbefolkning nås av rätt information i tid. Motionärerna föreslår att riksdagen ställer sig bakom att regeringen i sitt arbete bör beakta vad som anförs i motionen om psykologiskt försvar (yrkande 41).

I kommittémotion 2022/23:850 av Mikael Larsson m.fl. (C) anförs att det är viktigt med ett hela-landet-perspektiv när försvaret utvecklas och tillförs mer resurser. Motionärerna föreslår att riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att hela landet ska kunna försvaras och tillkännager detta för regeringen (yrkande 9). I kommittémotion 2022/23:851 yrkar Mikael Larsson m.fl. (C) på att regeringens yttersta ansvar för vårt lands säkerhet behöver synliggöras (yrkande 9). I kommittémotion 2022/23:850 framhålls vidare att de frivilliga försvarsorganisationerna har, och alltid kommer att ha, en viktig uppgift i det svenska totalförsvaret. Motionärerna yrkar därför på att dessa utvecklas vidare (yrkande 8).

I motion 2022/23:266 av Peter Hedberg och Malin Larsson (båda S) anförs att totalförsvaret i Västernorrland bör stärkas ytterligare mot bakgrund av det

viktiga strategiska läge som Västernorrland har tillsammans med Jämtland i förhållande till Trondheim.

Bakgrund och tidigare beredning

Med bifall till propositionen Totalförsvaret 2021–2025 beslutade riksdagen att godkänna det nya övergripande målet för totalförsvaret (prop. 2020/21:30, bet. 2020/21:FöU4, rskr. 2020/21:136). Målet för totalförsvaret är att ha förmåga att försvara Sverige mot väpnat angrepp och värna vår säkerhet, frihet, självständighet och handlingsfrihet. Verksamhet inom totalförsvaret ska kunna bedrivas enskilt och tillsammans med andra, inom och utom landet. Även förmågan att försvara Sverige mot väpnat angrepp är ett mål för det militära försvaret som därutöver ska att ha förmåga att

- hävda Sveriges territoriella integritet samt värna suveräna rättigheter och nationella intressen i Sverige och utanför svenskt territorium i enlighet med internationell rätt
- främja vår säkerhet samt förebygga och hantera konflikter och krig genom att i fredstid genomföra operationer på vårt eget territorium och i närområdet samt delta i internationella fredsfrämjande insatser
- skydda samhället och dess funktionalitet genom att med befintlig förmåga och resurser bistå övriga samhället såväl i fred som vid höjd beredskap.

När det gäller det civila försvaret godkände riksdagen att målet för det civila försvaret bl.a. ska vara att ha förmåga att upprätthålla samhällets motståndskraft mot externa påtryckningar och bidra till att stärka försvarsviljan. I totalförsvaret betänkandet (bet. 2020/21:FöU4) anförde utskottet vidare att det försämrade säkerhetsläget ger ett behov av ett psykologiskt försvar som är anpassat efter dagens samhällsförhållanden. Utskottet ansåg att ett stärkt psykologiskt försvar ska skapa förutsättningar för att värna det öppna och demokratiska samhället, den fria åsiktsbildningen och värna Sveriges frihet och oberoende samtidigt som det ska stärka befolkningens försvarsvilja. Utskottet välkomnade därför regeringens ansats att utveckla strategiska och moderna psykologiska försvarsförmågor genom att inrätta en myndighet för psykologiskt försvar.

Enligt förordningen (2021:936) med instruktion för Myndigheten för psykologiskt försvar ska myndigheten bl.a. sprida kunskap och bidra till befolkningens och berörda aktörers beredskap i fråga om psykologiskt försvar samt bidra till att säkerställa ett samordnat operativt agerande och värna det öppna och demokratiska samhället och den fria åsiktsbildningen. I regleringsbrevet för 2023 gav regeringen i uppdrag till Myndigheten för psykologiskt försvar att i samverkan med andra berörda aktörer inom det psykologiska försvaret utarbeta en struktur för effektiv samverkan. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Justitiedepartementet) i särskild ordning senast den 22 februari 2023, och samverkansstrukturen ska vara utformad för såväl

förebyggande arbete som operativ samverkan vid inträffade händelser i fred och vid höjd beredskap.

I totalförsvarsbetänkandet (bet. 2020/21:FöU4) framhöll utskottet i sitt ställningstagande att de frivilliga försvarsorganisationerna bidrar till totalförsvaret med folkförankring, förstärkningsresurser och försvarsvilja. Utskottet anförde att folkförankring och en stark vilja att försvara Sverige är en förutsättning för totalförsvarets krigsavhållande uppgift. Med en utökad roll för de frivilliga försvarsorganisationerna i totalförsvaret ansåg utskottet, i likhet med regeringen, att detta bidrag kommer att behöva öka ytterligare inte minst för att säkerställa en långsiktigt hållbar organisatorisk struktur för de frivilliga försvarsorganisationernas verksamhet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet bedömer att arbetet vid Myndigheten för psykologiskt försvar och inriktningen för hur strategiska förmågor för psykologiskt försvar ska utvecklas ligger väl i linje med vad utskottet anförde i totalförsvarsbestänkandet. Mot den bakgrunden ser utskottet inte några skäl att tillstyrka yrkande 41 i kommittémotion 2022/23:948 (SD). Även i fråga om de frivilliga försvarsorganisationerna anser utskottet att utgångspunkten för behovet av att utveckla de frivilligorganisationerna ligger väl i linje med vad utskottet anförde tidigare i totalförsvarsbestänkandet. Därmed avstyrks även yrkande 8 i kommittémotion 2022/23:850 (C).

Utskottet konstaterar att det finns omfattande lagstiftning som sätter ramarna för ansvarsfördelningen i fråga om totalförsvaret och höjd beredskap. Utskottet avstyrker därför yrkande 9 i kommittémotion 2022/23:850 (C) om att synliggöra regeringens yttersta ansvar för vårt lands säkerhet.

När det gäller utvecklingen av totalförsvaret vill utskottet betona att utgångspunkten för inriktning och fortsatt utveckling alljämt är det mål som riksdagen beslutat om för totalförsvaret. Målet är att ha förmåga att försvara Sverige mot väpnat angrepp och värna vår säkerhet, frihet, självständighet och handlingsfrihet. Verksamhet inom totalförsvaret ska kunna bedrivas enskilt och tillsammans med andra, inom och utom landet. Utskottet ser inte skäl att ompröva det mot bakgrund av de förmågebehov eller regionala perspektiv som lyfts fram i motionerna. Samtidigt är det nödvändigt att betona att det försämrade säkerhetspolitiska läget har tydliga konsekvenser för Sverige. En ökad ambition i utvecklingen mot ett stärkt totalförsvaret och ett robustare samhälle i hela Sverige ser utskottet som en självklar utgångspunkt i arbetet med att uppnå det övergripande mål som riksdagen beslutat om för totalförsvaret. Vidare bedöms Sveriges anslutning till Nato påverka det svenska totalförsvaret på ett sådant sätt att det kan finnas skäl att se över målet för totalförsvaret mot den bakgrunden. Såväl de militära som de civila perspektiven torde beröras av en gemensam militär försvarsplanering med Nato och de sju civila förmågor som Nato har identifierat för att säkerställa

viktiga samhällsfunktioner och upprätthålla alliansens kollektiva försvars-förmåga. Utskottet bedömer att såväl försvarsberedningen som den nye nationelle säkerhetsrådgivarens arbete med en nationell säkerhetsstrategi kommer att vara viktiga ingångsvärden för totalförsvaret. Utskottet ser inte skäl att föregripa detta arbete varför även övriga yrkanden om försvarspolitisk inriktning och totalförsvaret avstyrks.

Utskottet vill dock påminna om vad utskottet anförde i totalförsvaretänkandet om att regeringen måste skapa förutsättningar för förmågebedömningar inom totalförsvarets olika områden så att riksdagen fortsättningsvis kan få en samlad uppföljning och bedömning av måluppfyllelsen. Utskottet utgick då från att sektorsspecifika mål och bedömningskriterier eller resultatindikatorer för totalförsvaret tas fram inom områden där sådana saknas i dag. Utskottet avser därför att följa resultaten av det som regeringen anförde i budgetpropositionen för 2023 om att utveckla systemet för styrning och samordning inom totalförsvaret.

Militärt försvar och förmåga

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden om militärt försvar och militär förmåga.

Jämför reservation 3 (S) och 4 (C).

Motionerna

Peter Hultqvist m.fl. (S) beskriver i kommittémotion 2022/23:2012 att Försvarsmaktens ekonomiska resurser sammantaget, under tidsperioden 2014 till 2025, ökar med ca. 100 procent och att Försvarsmaktens militära förmåga ökar under samma tidsperiod. När det gäller planeringen och uppgifterna anför motionärerna att de måste byggas upp så att de olika stridskrafterna samordnas och grupperas på ett så effektivt sätt som möjligt genom att se hela det skandinaviska området från Arktis till Östersjön som en operativ helhet (yrkande 2).

I kommittémotion 2022/23:948 av Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) föreslås att riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska se över arméns storlek (yrkande 18). För försvaret av särskilt viktiga platser, såsom flygplatser, hamnar och andra förbindelsepunkter, anförs vidare att ett antal lokalförsvarsbataljoner ska sättas upp (yrkande 19). Motionärerna betonar att flygvapnets beredskap och uthållighet är av vital betydelse för landets försvar och i alla lägen måste prioriteras. Den snabba materiella och teknologiska utvecklingen inom flygvapnets verksamhetsområde kräver därför kontinuerlig modernisering, förnyelse samt utveckling av taktik och samverkan med allierade stridskrafter, vilket riksdagen föreslås ställa sig bakom (yrkande 23).

Mikael Larsson m.fl. (C) föreslår i kommittémotion 2022/23:850 att krigsdugligheten ska öka inom alla krigsförband och försvarsgrenar och att det kortsiktigt är särskilt prioriterat att säkerställa arméns krigsförband och deras förmåga (yrkande 1). Vidare anför motionärerna att ett stärkt militärt skydd krävs på västkusten för Göteborgs hamn (yrkande 3).

I ett antal enskilda motioner finns ytterligare förslag om det militära försvaret. I motion 2022/23:100 av Hans Wallmark m.fl. (M) föreslås en förstärkning av det sydsvenska försvaret. I motion 2022/23:663 föreslår David Josefsson och Marie-Louise Hänel Sandström (båda M) att regeringen ser över möjligheterna att stärka försvaret av Göteborg och västkusten. I motion 2022/23:780 (yrkande 1) föreslår Jesper Skalberg Karlsson (M) att regeringen utvecklar och stärker det militära försvaret på Gotland.

Bakgrund och tidigare beredning

Av totalförsvarspropositionen (prop. 2020/21:30) framgår att regeringen i huvudsak delade Försvarsberedningens och Försvarsmaktens bedömningar om hur krigsorganisationen bör utvecklas under perioden 2021–2030. Den 15 december 2020 fattade riksdagen beslut om den krigsorganisation som gäller sedan den 1 januari 2021. Utskottet bedömde dock att de långa ledtiderna för anskaffning av materiel och infrastruktur samt för personalförsörjningen skulle medföra att krigsorganisationen kommer att vara färdig först 2030. Utskottets bedömning var att krigsförbanden successivt kommer att organiseras och fyllas upp med personal och materiel samt samövas.

Dessutom välkomnade utskottet inriktningen att JAS 39 C/D utgör kärnan i stridsflygsystemet tillsammans med JAS 39 E även under nästa försvarsbeslutsperiod, och att systemet fortsätter att vara en viktig del av krigsorganisationen även bortom 2030. Eftersom riksdagen beslutar om krigsorganisationen och det är avgörande att alla krigsförband är personellt och materiellt uppfyllda och är samövade lade utskottet stor vikt vid att riksdagen får en resultatredovisning i fråga om organisationens utveckling i dessa avseenden. Regeringens inriktning var att krigsorganisationen bör vara allsidigt sammansatt för att kunna genomföra olika typer av operationer. Regeringen betonade även att krigsorganisationen bör ges en stärkt uthållighet. Vidare framhöll regeringen att det behövs en bättre balans mellan ingående delar, framför allt mellan stöd- och verkansförband.

Utskottet instämde med regeringen som föreslagit att målet för det militära försvaret ska vara att ha förmåga att försvara Sverige mot väpnat angrepp, att hävda Sveriges territoriella integritet samt att värna suveräna rättigheter och nationella intressen i Sverige och utanför svenskt territorium i enlighet med internationell rätt. Det militära försvaret ska även ha förmåga att främja vår säkerhet samt förebygga och hantera konflikter och krig genom att i fredstid genomföra operationer på vårt eget territorium och i närområdet samt delta i internationella fredsfrämjande insatser. Vidare delade utskottet regeringens syn att förmågan att skydda samhället och dess funktionalitet genom att bistå

övriga samhället såväl i fred som vid höjd beredskap avser insatser med befintlig förmåga och befintliga resurser. Den 15 december 2020 godkände riksdagen det mål som regeringen föreslagit för det militära försvaret (prop.2020/21:30, bet. 2020/21:FöU4, rskr. 2020/21:136).

I Överbefälhavarens råd avseende förmågeutveckling (FM2022-19979:13) betonar Försvarmakten att det mycket allvarliga och oförutsägbara säkerhetsläget, tillsammans med perspektivstudiens identifierade framtida trender och utmaningar, utgör grund för överbefälhavarens militära råd om en ökad ambition i utvecklingen av den operativa förmågan. Försvarmakten anser att redan beslutad förmågetillväxt behöver fortgå och ytterligare förstärkas. Detta behöver ske inom ramen för ett stärkt totalförsvaret och ett robust samhälle. Dessutom behöver tillväxten samordnas med det svenska inträdet i Nato. Sveriges anslutning till Nato innebär en gemensam försvarsplanering där Sverige ingår i ett av Natos operationsområden. Detta lägger enligt Försvarmakten grunden för den militära uppgiften och bedöms påverka det svenska totalförsvaret.

Utskottets ställningstagande

Efter att utskottet berett frågor om inriktningen för totalförsvaret 2021–2025 godkände riksdagen inriktningen för Försvarmaktens krigsorganisation och det mål för det militära försvaret som gäller sedan 2021. Riksdagen godkände regeringens förslag att målet för det militära försvaret ska vara att ha förmåga att försvara Sverige mot väpnat angrepp, att hävda Sveriges territoriella integritet samt att värna suveräna rättigheter och nationella intressen i Sverige och utanför svenskt territorium i enlighet med internationell rätt. Det militära försvaret ska även ha förmåga att främja vår säkerhet samt förebygga och hantera konflikter och krig genom att i fredstid genomföra operationer på vårt eget territorium och i närområdet samt delta i internationella fredsfrämjande insatser. Vidare godkände riksdagen att förmågan att skydda samhället och dess funktionalitet genom att bistå övriga samhället såväl i fred som vid höjd beredskap avser insatser med befintlig förmåga och befintliga resurser.

I likhet med vad som anförts om totalförsvaret vill utskottet betona att utgångspunkten för inriktning och fortsatt utveckling alltjämt är det mål som riksdagen beslutat om för det militära försvaret och den krigsorganisation som gäller sedan den 1 januari 2021. Utskottet ställer sig precis som tidigare bakom vad regeringen anför i fråga om inriktningen för stridsflygsystemet. Eftersom utskottet vidhåller att ovanstående ger en grund för att utveckla det militära försvaret ser utskottet i nuläget inga skäl att ompröva kraven på militär förmåga eller på försvarmaktsorganisationen i de avseenden som motionärerna föreslagit.

Precis som för totalförsvaret bedömer dock utskottet att en anslutning till Nato påverkar Sverige på ett sådant sätt att det kan finnas skäl att även se över målet för det militära försvaret. Utskottet ser dock inte skäl att föregripa ett sådant arbete utan vill påminna om att det för den redan beslutade

krigsorganisationen är avgörande att alla krigsförband blir personellt och materiellt uppfyllda och att de samövas. Utskottet förutsätter att riksdagen får en sådan resultatredovisning av regeringen.

Sammanfattningsvis avstyrks samtliga motionsyrkanden när det gäller militärt försvar och förmåga.

Civilt försvar och förmåga

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden med förslag om civilt försvar och kraven på det civila försvarets förmåga.

Jämför reservation 5 (S), 6 (C) och 7 (MP).

Motionerna

Peter Hultqvist m.fl. (S) anför i kommittémotion 2022/23:2012 att det civila försvaret måste byggas för att klara krigets krav (yrkande 8). Motionärerna menar att ett fungerande civilt försvar omfattar hela samhällets bredd. Möjligheterna att hantera skador på människor, byggnader och infrastruktur är centrala. Även att kunna upprätthålla transporter och cybersäkerhet, genomföra reparationer, organisera produktion, lagerhålla, arrangera befolkningskydd, sjukvård och räddningstjänst samt hantera flyktingströmmar är viktiga punkter när framtidens civila försvar ska byggas upp.

I kommittémotion 2022/23:948 föreslår Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) att regeringen överväger vad motionärerna anför om att principerna om ansvar, likhet och närhet bör genomsyra det civila försvaret. I motionen framhålls att nya hotbilder kräver att län, regioner och kommuner kan mobilisera i aktiv krishantering på höga våldsnivåer (yrkande 34). I yrkande 35 föreslår motionärerna vidare att regeringen överväger att göra en översyn av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB).

I kommittémotion 2022/23:851 framhåller Mikael Larsson m.fl. (C) att en utredning föreslagit att närhets- och likhetsprinciperna ersätts med en samverkansprincip och en handlingsprincip och att ansvarsprincipen inte bedömts vara ändamålsenlig i samband med skogsbränderna. Principerna bör utvärderas och vid behov revideras för att få till en tydlig styrning av samhällets krisberedskap som också är hållbar för det civila försvaret. Motionärerna anser därför att den statliga krisledningen måste bli både tydligare och snabbare (yrkande 11). Motionärerna föreslår även att riksdagen ställer sig bakom att MSB:s roll i det civila försvaret bör stärkas och tillkännager detta för regeringen (yrkande 12). I motionen anfördes att kommuners och regioners roll i ett nytt system för ansvar, ledning och samordning måste bli tydligare och hänga samman i den större helheten på ett bättre sätt (yrkande 13). Vidare föreslår motionärerna att riksdagen ställer sig bakom förslaget att skapa förutsättningar för näringslivets roll på regional och

nationell nivå i en stärkt krisberedskap och ett stärkt civilt försvar och tillkännager detta för regeringen (yrkande 18).

I kommittémotion 2022/23:2262 av Emma Berginger m.fl. (MP) anför motionärerna att svagheter i Sveriges grundläggande infrastruktur, försörjning och andra viktiga samhällsfunktioner innebär sårbarhet både för angrepp och för andra störningar. I motionen framhålls att händelser i andra länder indirekt kan drabba Sverige på olika sätt, eftersom ekonomi och andra system hänger samman. Motståndskraften i samhällsfunktionerna måste därför öka, fler insatser behöver göras för att förebygga kriser och det civila försvaret behöver stärkas. Ett ökat samarbete vad gäller krishantering och civilt försvar är centralt enligt motionärerna. Motionärerna vill se ett grönt, välplanerat och välfungerande civilt försvar, ett välplanerat arbete med en förebyggande krisberedskap och en snabb och effektiv krisberedskap. I motionen föreslås därför att riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka det civila försvaret och krisberedskapen och tillkännager detta för regeringen (yrkande 1).

I motion 2022/23:780 föreslår Jesper Skalberg Karlsson (M) att regeringen överväger att utveckla och stärka det civila försvaret på Gotland (yrkande 2).

När det gäller civilt försvar föreslås dessutom i motion 2022/23:782 av Thomas Ragnarsson (M) att regeringen ser över möjligheterna att skapa en samordningsfunktion för civil beredskap.

Bakgrund och tidigare beredning

Civilt försvar är den civila verksamhet som myndigheter, kommuner och regioner samt enskilda, företag, det civila samhället m.fl. vidtar för att förbereda Sverige för krig. I fredstid utgörs verksamheten av beredskapsplanering och förmågehöjande åtgärder. Under höjd beredskap och ytterst krig utgörs verksamheten av nödvändiga åtgärder för att upprätthålla målet för civilt försvar. Det civila försvaret ska bidra till att stärka samhällets förmåga att förebygga och hantera svåra påfrestningar på samhället i fred. Enligt förordningen (2015:1053) om totalförsvar och höjd beredskap är alla statliga myndigheter skyldiga att beakta totalförsvarets krav i sin verksamhet och ska planera för att kunna fortsätta verksamheten så långt som möjligt även under höjd beredskap.

För att stärka och ytterligare intensifiera återuppbyggnaden av det civila försvaret under den innevarande försvarsbeslutsperioden föreslog regeringen i budgetpropositionen för 2021 (prop. 2020/21:1 utg.omr. 6) en stegvis förstärkning som omfattade 1 miljard kronor 2021, 1,5 miljarder kronor 2022, 2,5 miljarder kronor 2023, 3 miljarder kronor 2024 och 3,8 miljarder kronor 2025. Utöver tillskotten till det civila försvaret inom utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap föreslog regeringen att medel skulle tillföras det civila försvaret på anslag inom ytterligare tio utgiftsområden. Dessa bereds av konstitutionsutskottet (utg.omr. 1 Rikets styrelse), finansutskottet (utg.omr. 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning), skatteutskottet (utg.omr. 3 Skatt, tull

och exekution), justitieutskottet (utg.omr. 4 Rättsväsendet), socialutskottet (utg.omr. 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg), socialförsäkringsutskottet (utg.omr. 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning och utg.omr. 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom), trafikutskottet (utg.omr. 22 Kommunikationer), näringsutskottet (utg.omr. 21 Energi) samt miljö- och jordbruksutskottet (utg.omr. 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel).

Riksdagen har godkänt målet för det civila försvaret (prop.2020/21:30, bet. 2020/21:FöU4, rskr. 2020/21:135). Av totalförsvaret framkommer att målet ska vara att ha förmåga att:

- värna civilbefolkningen
- säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna
- upprätthålla en nödvändig försörjning
- bidra till det militära försvarets förmåga vid väpnat angrepp eller krig i vår omvärld
- upprätthålla samhällets motståndskraft mot externa påtryckningar och bidra till att stärka försvarsviljan
- bidra till att stärka samhällets förmåga att förebygga och hantera svåra påfrestningar på samhället i fred
- med tillgängliga resurser bidra till förmågan att delta i internationella fredsfrämjande och humanitära insatser.

I totalförsvaret konstaterade utskottet att det är en logisk konsekvens av ansvarsprincipen att elva utgiftsområden berörs av de angelägena och omfattande satsningarna på civilt försvar. Utskottet konstaterade samtidigt att detta ställer höga krav på välfungerande planering, samordning och uppföljning för att verksamheten ska utföras effektivt. Utskottet såg positivt på regeringens utgångspunkt att en ökad ambitionsnivå och betydande ekonomiska tillskott också kräver att man säkerställer att avsedd effekt uppnås och att offentliga medel används effektivt. Utskottet utgick från att sektors-specifika mål och bedömningskriterier eller resultatindikatorer för totalförsvaret tas fram inom utgiftsområden där sådana saknas i dag. Därigenom kan förutsättningar skapas för uppföljning och utvärdering av verksamheten genom Myndigheten för totalförvarsanalys.

I budgetpropositionen för 2023 framhåller regeringen att MSB under 2021 lämnade en nationell risk- och förmågebedömning (NRFB) till regeringen med bl.a. en samlad bedömning av Sveriges civila beredskap och de prioriterade utvecklingsbehov som finns såsom stärkt ledningsförmåga, ökad robusthet i samhällsviktig verksamhet och stärkt beredskap på lokal nivå. MSB använder bl.a. dessa bedömningar i sin inriktning för anslaget 2:4 Krisberedskap för 2022–2023 och i den handlingsplan (Handlingskraft – en samlad plan för ett starkare totalförsvaret) som MSB och Försvarsmakten tagit fram tillsammans för att främja och utveckla en sammanhängande planering för totalförsvaret. Kommuner och regioner bedöms vara centrala i arbetet med att stärka och utveckla krisberedskapen och det civila försvaret. Regeringen föreslog därför en förstärkning av de medel som fördelas till kommuner och regioner för deras

arbete med att vidta åtgärder på området. Vidare tillfördes medel till alternativa ledningsplatser och skyddsvärda utrymmen.

I budgetpropositionen framhålls att den nya struktur för krisberedskapen och det civila försvaret som regeringen har beslutat om och som gäller sedan den 1 oktober 2022 kommer att innebära en tydligare roll- och ansvarsfördelning mellan aktörerna inom det civila försvaret och samhällets krisberedskap samt en bättre samordning. Detta bedöms ge förutsättningar för ett mer effektivt samarbete och snabbare beslutsvägar. Regeringen anförde att man kommer att prioritera arbetet med att inrikta berörda aktörer mot att genomföra den nya strukturen och anpassa sin verksamhet. För att genomföra reformen fördelades i budgetpropositionen för 2023 totalt 249 miljoner kronor av tidigare reserverade medel till myndigheter som får ytterligare uppgifter med anledning av den nya strukturen.

Utredningen om civilt försvar, som fått utredningsdirektiv i fråga om ansvar, ledning och samordning inom civilt försvar (dir. 2018:79 och dir. 2019:98) lämnade i sitt slutbetänkande (SOU 2021:25) förslag om nya uppgifter för MSB samt förtydliganden av MSB:s roll och fördelningen av ansvar och uppgifter inom civilt försvar och krisberedskap. En utgångspunkt i utredningsarbetet var att det civila försvaret så långt som möjligt ska bygga på strukturer och processer som används inom krisberedskapen. Förmågan att hantera kriser i samhället i fredstid ger en grundläggande förmåga att hantera situationer under höjd beredskap och då ytterst krig. En utgångspunkt där krisberedskapen och det civila försvaret ses som kommunicerande kärn och ömsesidigt förstärkande bedömdes vara särskilt viktigt mot bakgrund av den breddade hotbilden.

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan konstatera att Nato har identifierat sju civila förmågor som ska bidra till säkerställandet av viktiga samhällsfunktioner och upprätthålla alliansens kollektiva försvarsförmåga. Eftersom dessa förmågor är särskilt prioriterade av Nato för att stärka den civila motståndskraften kommer de att utgöra en central utgångspunkt i det nationella arbetet med att utveckla krisberedskapen och det civila försvaret för Sverige som medlemsland. Sverige förutsätts beakta detta när det gäller mål för det civila försvaret, men utskottet ser inte skäl att föregripa ett sådant arbete utan kan konstatera att riksdagen har fattat beslut om vilka förmågor det civila försvaret nu har som mål. Mot den bakgrunden och bedömningen att krisberedskapen och det civila försvaret bör behandlas som kommunicerande kärn avstyrker utskottet motionsyrkandena om det civila försvarets förmågor och grundprinciper för samhällets krisberedskap, dvs yrkande 8 i kommittémotion 2022/23:2012 (S), yrkande 34 i 2022/23:948 (SD), yrkande 11 i kommittémotion 2022/23:851 (C), yrkande 1 i kommittémotion 2022/23:2262 (MP) och yrkande 2 i motion 2022/23:780 (M).

Civilt försvar är den civila verksamhet som myndigheter, kommuner och regioner samt enskilda, företag, det civila samhället m.fl. vidtar för att förbereda Sverige för krig. Området är komplext och involverar många aktörer varför många motionsyrkanden gäller ledning, samordning och de olika aktörernas inbördes roller. Utskottet delar regeringens bedömning att det finns ett stort behov av att prioritera arbetet med att inrikta berörda aktörer mot att genomföra den nya strukturen och att anpassa sin verksamhet för att stärka och utveckla krisberedskapen och det civila försvaret på ett ömsesidigt förstärkande sätt. I likhet med regeringen bedömer utskottet att den nya struktur för krisberedskapen och det civila försvaret som regeringen har beslutat om och som gäller sedan den 1 oktober 2022 kommer att innebära en tydligare roll- och ansvarsfördelning mellan aktörerna inom det civila försvaret och samhällets krisberedskap.

Utskottet utgår från att regeringen fortsätter med inriktningen att ställa höga krav på välfungerande planering, samordning och uppföljning för att verksamheten ska utföras effektivt. Regeringen ansvarar även för att skapa förutsättningar för uppföljning och utvärdering. Vidare utgår utskottet från att regeringen återkommer till riksdagen om ansvar, ledning och samordning för aktörerna inom civilt försvar behöver förändras utöver förslagen som Utredningen om civilt försvar lämnat och som för närvarande implementeras. Utskottet ser därför inte skäl att tillstyrka förslagen i motionsyrkande 35 i kommittémotion 2022/23:948 (SD), yrkandena 12, 13 och 18 i kommittémotion 2022/23:851 (C) eller motion 2022/23:782 (M).

Försörjningstrygghet och beredskapslager

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden om försörjningstrygghet och beredskapslager.

Jämför reservation 8 (S), 9 (C) och 10 (MP).

Motionerna

I kommittémotion 2022/23:948 av Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) föreslår motionärerna att riksdagen ställer sig bakom förslaget att regeringen ska göra en översyn av beredskapslagren och tillkännager detta för regeringen (yrkande 39).

I kommittémotion 2022/23:851 av Mikael Larsson m.fl. (C) föreslår motionärerna att Sverige under EU-ordförandeskapet ska verka för att införa en strategisk beredskap för att EU:s självförsörjning av kritiskt samhällsviktiga varor och tjänster såsom energi och insatsvaror till jordbruket ska öka (yrkande 16). Vidare föreslår motionärerna att regeringen verkar för att på EU-nivå ta fram ett mer flexibelt regelverk som kan aktiveras under kris för att

exempelvis tillfälligt öka den inhemska produktionen av samhällsviktiga varor (yrkande 17). Inom området anförs vidare att primärproduktionens aktörer och företag bör inkluderas vid en översyn av behovet av att införa ett modernt system för krigsviktiga företag (yrkande 19) och att de gröna näringarnas möjligheter att stärka vårt samhälles grundläggande motståndskraft och samtidigt bidra till ett hållbart samhälle bör utnyttjas (yrkande 23). Motionärerna föreslår att sårbarheter minskas genom ökad självförsörjning av energi och lagerhållning på gårdar (yrkande 26). De anser att en ökad självförsörjningsgrad av viktiga förnödenheter blir en viktig komponent i den fortsatta uppbyggnaden av totalförsvaret (yrkande 27). När det gäller försörjningsförmåga av samhällsviktiga varor och tjänster i händelse av kris och krig anser motionärerna att individer, offentliga aktörer och näringslivet har en viktig uppgift utifrån sina respektive roller (yrkande 28).

Emma Berginger m.fl. (MP) föreslår i kommittémotion 2022/23:2262 att riksdagen ställer sig bakom förslaget att staten ska ta ansvar för att bygga upp beredskapslager och tillsammans med näringsliv, kommuner och regioner säkerställa att lagerhållningen i samhällskritiska försörjningskedjor är tillräcklig för att klara kriser och krig (yrkande 22). Motionärerna föreslår dessutom att regeringen utreder möjligheterna till ökad varuförsörjning genom inhemska produktion (yrkande 23).

När det gäller frågor om försörjningstrygghet och beredskapslager lämnas även flera förslag i ett antal enskilda motioner. Mattias Ottosson m.fl. (S) föreslår att regeringen tar fram en strategi för ett beredskapslager för insatsvaror (motion 2022/23:1202). I motion 2022/23:315 föreslår Markus Wiechel (SD) att regeringen låter utvärdera gemensamma nordiska beredskapslager (yrkande 5). Markus Wiechel (SD) föreslår även att regeringen låter utvärdera en finskinspirerad beredskapslag (motion 2022/23:319). I motion 2022/23:1654 föreslår Anders Ådahl (C) att regeringen utvecklar en säkerhetspolitisk doktrin som värnar, skyddar och utvecklar användandet av inhemska resurser inom energi- och livsmedelsförsörjningen. I motion 2022/23:1685 av Eric Westroth och Ann-Christine From Utterstedt (båda SD) föreslås att riksdagen ställer sig bakom förslaget om en utredning som syftar till att återinföra statliga beredskapslager för olja och drivmedel (yrkande 4).

Bakgrund och tidigare beredning

När det gäller det civila försvaret har riksdagen godkänt att målet bl.a. ska vara att ha förmåga att säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna, att upprätthålla en nödvändig försörjning och att bidra till det militära försvarets förmåga (bet. 2020/21:F6U4, rskr. 2020/21:136). I totalförsvaret betänkandet betonade utskottet vikten av att stärka totalförsvarets robusthet och uthållighet med utgångspunkten att det civila och det militära försvaret är ömsesidigt beroende av varandra. I stor utsträckning äger och ansvarar privata aktörer för många av de viktigaste samhällsfunktionerna, som bl.a. handlar om produktion och transporter av nödvändiga varor och tjänster. Utskottet framhöll därför att

offentliga aktörer, i nära dialog med privata aktörer bör bedöma behovet av förberedelser för att säkerställa en rimlig beredskap. Det kan avse bl.a. prioritering och fördelning av resurser samt andra nödvändiga åtgärder såsom att framställa eller lagra produkter och materiel inom t.ex. hälso- och sjukvården och i livsmedelskedjan. Samtidigt bedömde utskottet att frågor om ansvar och metoder för att uppnå försörjningstrygghet, såsom lagerhållning i statlig eller privat regi och tillverkningsberedskap, är angelägna och komplicerade frågor som behöver analyseras och utredas närmare under kommande år.

I september 2021 beslutade regeringen om direktiv till en särskild utredare som ska analysera och föreslå en funktion med ansvar för nationell samordning av försörjningsberedskapen samt utreda principer och former för finansiering av samhällets försörjningsberedskap (dir. 2021:65). Förslagen ska syfta till att stärka Sveriges förmåga att upprätthålla en nödvändig försörjning vid fredstida krissituationer, höjd beredskap och ytterst krig. Utredaren ska bl.a. analysera och föreslå vilka uppgifter en funktion med ansvar för nationell samordning av försörjningsberedskapen ska ha samt hur denna funktion ska förhålla sig till vissa andra aktörer med ansvar eller betydelse för försörjningsberedskapen. Vidare ska utredaren analysera och föreslå hur funktionen ska organiseras och finansieras samt analysera och föreslå ändamålsenliga och övergripande principer och förutsättningar för fördelning av ansvar mellan det allmänna och näringslivet. Utredaren ska pröva möjligheten att finansiera samhällets försörjningsberedskap med avgifter, analysera för- och nackdelar med andra former av finansiering, föreslå principer och former för finansiering av samhällets försörjningsberedskap och utarbeta nödvändiga författningsförslag. Uppdraget ska redovisas senast den 31 maj 2023.

Den 9 januari 2023 aviserade regeringen att man har för avsikt att fatta beslut om att inrätta ett tvärsektorielt näringslivsråd för totalförsvaret och krisberedskap för att stärka försörjningsberedskapen i landet. Rådet kommer att vara ett forum på strategisk nivå för informationsutbyte och rådgivning om totalförsvaret och krisberedskap i frågor som är av gemensam vikt för näringslivet, arbetstagarorganisationer och staten.

Utskottets ställningstagande

Av totalförsvaret framkommer att målet för det civila försvaret bl.a. ska vara att ha förmåga att säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna, upprätthålla en nödvändig försörjning, bidra till det militära försvarets förmåga men även bidra till att stärka samhällets förmåga att förebygga och hantera svåra påfrestningar på samhället. De riksdagsbundna målen är alljämt den inriktning som regeringen ska verka mot, och utskottet vidhåller vikten av att stärka totalförsvarets robusthet och uthållighet med utgångspunkten att det civila och det militära försvaret är ömsesidigt beroende av varandra.

När det gäller företag och näringslivets aktörer ser utskottet det som positivt att regeringen inrättar ett tvärsektorielt näringslivsråd för totalförsvaret och

krisberedskap för att stärka försörjningsberedskapen i landet. Det kan ses som ett viktigt steg i strävan att nå de mål som riksdagen beslutat om och i nuläget bedömer utskottet därför inte att det finns skäl att tillstyrka yrkandena 19 och 28 i kommittémotion 2022/23:851 (C).

Utskottet bedömer, i likhet med tidigare, att frågor om ansvar och metoder för att uppnå försörjningstrygghet, såsom lagerhållning i statlig eller privat regi och tillverkningsberedskap, är både angelägna och komplicerade frågor. De förslag som utredningen Nationell samordning av försörjningsberedskapen kommer att lämna inom kort kan därför vara av stort värde i det fortsatta arbetet och utskottet ser inte skäl att i nuläget föregripa utredningens slutbetänkande varför övriga motionsyrkanden om försörjningstrygghet och beredskapslager avstyrks.

Cyberpolitik

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden om cyberpolitik.

Jämför reservation 11 (S) och 12 (C).

Motionerna

I kommittémotion 2022/23:948 av Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) framhåller motionärerna att Sverige bör stärka sin förmåga att genomföra såväl defensiva som offensiva cyberoperationer och att en samordnande myndighet bör ansvara för att den offentliga sektorn skyddas mot angrepp. Motionärerna anser att det är av yttersta vikt att verksamheten inom cyberförsvaret bedrivs på ett sådant sätt att den yttrandefrihet som råder i Sverige beaktas. De föreslår att riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör stärka cyberförsvaret (yrkande 42).

I kommittémotion 2022/23:848 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C) anför motionärerna att riksdagen bör ställa sig bakom förslaget om att Försvarsmaktens förmåga till såväl defensiva som offensiva cyberoperationer bör utvecklas och tillkännager detta för regeringen (yrkande 12). I motionen föreslås vidare att cyberförsvaret och psykologiskt försvar bör kopplas samman (yrkande 13). Motionärerna vill dessutom att regeringen tillsätter en utredning för att se över behovet av förfogandelagstiftning inom cyberområdet som kan träda i kraft vid höjd beredskap eller krig (yrkande 14). Motionärerna anför att strategisk kompetens om cybersäkerhet ofta saknas hos organisationsledningar. Cyberfrågor hanteras som en it-fråga vilket de bedömer som otillräckligt. Mot den bakgrunden föreslår motionärerna att regeringen tillsätter en utredning för att se över ett eventuellt behov av att göra cyberförsvaret till en egen försvarsgren (yrkande 15). Motionärerna föreslår dessutom att Sverige tydligare än i dag uttalar vilket land som står bakom cyberangrepp när vi blir utsatta och när attribuering är möjlig (yrkande 2).

Frågor om cybersäkerhet har även lyfts fram i två enskilda motioner. Dels i motion 2022/23:1160 där Per-Arne Håkansson (S) föreslår att statens ansvar för cybersäkerheten ska stärkas (yrkande 1) och i motion 2022/23:2020 av Markus Kallifatides m.fl. (S) föreslås att regeringen ser över förutsättningarna för att utarbeta en övergripande nationell strategi för global cyberpolitik, som ger en grund för ett samordnat beslutsfattande i staten.

Bakgrund och tidigare beredning

Den 10 december 2020 beslutade regeringen om uppdrag till Försvarets radioanstalt, Försvarmakten, MSB och Säkerhetspolisen att fördjupa samverkan inom cybersäkerhetsområdet genom ett nationellt cybersäkerhetscenter. Cybersäkerhetscentrets verksamhet ska komma till bred nationell nytta inom såväl offentlig som privat verksamhet, och göra Sverige säkrare genom att höja den samlade förmågan att möta cyberhoten och öka förmågan att effektivt stödja offentliga och privata aktörer. Verksamheten i centret ska byggas upp successivt. I budgetpropositionen för 2023 anför regeringen att MSB har fortsatt att arbeta med det nationella cybersäkerhetscentret (NCSC), tillsammans med Försvarmakten, Försvarets radioanstalt och Säkerhetspolisen. MSB har också vidtagit åtgärder för att inrätta Sveriges nationella samordningscenter för cybersäkerhetsforskning och innovation (NCC-SE). Under 2021 övergick dessutom hanteringen av handlingsplanen för informations- och cybersäkerhet för 2019–2022 från Samverkansgruppen för informationssäkerhet (Samfi) till det nationella cybersäkerhetscentret. När det gäller inriktningen för området anför regeringen att cyberhoten mot Sverige och svenska intressen är omfattande och ökar. Inrättandet av det nationella cybersäkerhetscentret innebär enligt regeringens bedömning att Sveriges samlade förmåga att förebygga, upptäcka och hantera antagonistiska cyberhot stärks. Regeringen aviserar att man under 2023 avser att ta ställning till hur cybersäkerhetscentrets verksamhet bör inriktas och bedrivas framgent.

Vidare arrangerar MSB utbildningen Informations- och cybersäkerhet för att stärka myndighetschefer kunskaper i inom området för att de tillsammans ska kunna utveckla kunskap kring effektiv styrning och ledning på detta område i en myndighet. Totalt fem utbildningsomgångar har genomförts med ca 60 generaldirektörers deltagande. Dessa representerar centrala myndigheter i beredskapssystemet och kursen som startade 2019 hade uppehåll under pandemin, men fortsätter att ges under 2023 enligt MSB.

Försvarmakten anförde i budgetunderlaget för 2022 (FM2021-19703:8, bil. 1) att förstärkning av cyberförsvaret omfattar dels förmågan att upptäcka intrång, eller försök till intrång och incidenthantering i myndighetens system, dels förmågan att genomföra defensiva och offensiva operationer mot en kvalificerad motståndare. Planeringen gör enligt myndighetens bedömning att Försvarmakten kan bidra till totalförsvarets samlade cyberförsvär. Cyberförsvaret utformas och dimensioneras för att möta angrepp från de mest

kvalificerade aktörerna. Funktionen ska kunna verka samordnat med övriga stridskrafter för att möta ett väpnat angrepp. I sitt budgetunderlag beskriver Försvarsmakten den planerade utvecklingen inom området såväl för perioden fram till 2025 som för perioden 2026–2030. Försvarsmakten redovisar vidare att ett arbete påbörjats med syftet att det militära försvaret vid utgången av 2025 ska ha uppnått de utpekade delmålen för fokusområdena i Handlingskraft (Handlingsplan för att främja och utveckla en sammanhängande planering för totalförsvaret 2021–2025, FM2021-17683:2). Stärkt informations- och cybersäkerhet är ett av dessa sex fokusområden.

I augusti 2018 beslutade regeringen om direktiv till en utredning om ansvar, ledning och samordning inom civilt försvar (dir. 2018:79 och dir. 2019:98) och under 2021 överlämnade Utredningen om civilt försvar sitt slutbetänkande Struktur för ökad motståndskraft (SOU 2021:25). Utredningen bedömde att ett systematiskt arbete med informations- och cybersäkerhet spelar en avgörande roll för att en trovärdig totalförsvarsförmåga ska kunna uppnås, hos såväl staten, kommunerna och regionerna som näringslivet. Utredningen anförde att det behöver finnas en nationell funktion med uppgift att stödja myndigheter och samhället i övrigt i arbetet med att förebygga och hantera angrepp inom informations- och kommunikationsområdet samt att upprätthålla en aktuell lägesbild över samhällets digitala miljö. Verksamheten bedömdes vara viktig för det civila försvaret. Utredningen föreslog att cybersäkerhet ska vara ett särskilt beredskapsområde. Utredningen bedömde däremot inte att det var möjligt att verksamheten skulle vara en beredskapssektor bl.a. mot bakgrund av att både Försvarsmakten och Försvarets radioanstalt ingår i arbetet med cybersäkerhetscentret. Utredningen framhöll att det finns ett etablerat samarbete och samverkan mellan myndigheterna inom cybersäkerhetsområdet genom bl.a. Samfi. Formerna för samverkan med de föreslagna beredskapssektorerna kommer, enligt utredningen, att behöva byggas upp när dessa etablerats. Det behöver även etableras samverkansformer med de övriga tre särskilda beredskapsområdena (psykologiskt försvar, skola och förskola samt migration).

Avslutningsvis kan konstateras att Regeringskansliet i december 2022 beskrev att förslagen i Europaparlamentets och rådets gemensamma meddelande om en cyberförsvarspolicy för EU (JOIN(2022) 49) syftar till att stärka unionens cyberförsvarsförmågor. Detta inkluderar medlemsstaternas förmåga att genomföra gemensamma cyberoperationer och att stärka koordinering, informationsdelning och samverkan mellan cybersäkerhet och cyberförsvar, dvs. mellan de civila och de militära cybergemenskaperna. Policyn ska vidare leda till mer effektiv cyberkrishantering inom EU och bidra till att reducera strategiska beroenden av kritiska cybertekniker och samtidigt stärka den europeiska försvarsteknologiska industribasen på området. Policyn ska också främja träning och övning, attrahera och bibehålla cybertalanger och utöka samverkan med EU:s partners inom cyberförsvar (fakta-PM. 2022/23:FPM30).

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan konstatera att den inriktning som redan i dag gäller för cyberförsvaret är att Försvarsmakten ska ha förmåga att genomföra både defensiva och offensiva operationer mot en kvalificerad motståndare. Därmed ser utskottet inga skäl att tillstyrka yrkande 12 i kommittémotion 2022/23:848 (C). I samma motion yrkas även att cyberförvar och psykologiskt försvar ska kopplas samman (yrkande 13). Ett utredningsförslag har presenterats om att utveckla samverkansformer mellan cybersäkerhetsområdet och övriga särskilda beredskapsområden. Utskottet ser inga skäl att föregripa arbetet med att utveckla samverkansformerna mellan de föreslagna beredskapsområdena och yrkandet avstyrks därför. Motionärerna framhåller vidare att organisationsledningarna saknar strategisk kompetens inom cyberområdet. Mot den bakgrunden yrkar de att cyberförsvaret ska göras till en försvarsgren. Utskottet kan konstatera att det har genomförts skraddarsydd utbildningar för myndighetschefer vid MSB och att dessa utbildningar erbjuds även fortsättningsvis. Vidare vill utskottet understryka att cybersäkerhet spelar en avgörande roll för att en trovärdig *totalförsvarsförmåga* ska kunna uppnås och inte bara en militär förmåga hos Försvarsmakten. Mot den bakgrunden och med anledning av att regeringen under innevarande år avser att ta ställning till hur cybersäkerhetscentrets verksamhet fortsatt bör inriktas och bedrivs ser inte utskottet skäl att tillstyrka yrkande 15. Utskottet ser inte heller skäl att utreda frågan om förfogandelagstiftning inom cyberområdet varför även yrkande 14 avstyrks.

När det gäller förslag om att stärka statens ansvar för cybersäkerheten är grunden att det cybersäkerhetscenter som inrättats ska komma till bred nationell nytta inom såväl offentlig som privat verksamhet och effektivt stödja både offentliga och privata aktörer. Utskottet avstryker därför yrkande 1 i motion 2022/23:1160 (S).

Den nationella strategin för samhällets informations- och cybersäkerhet från 2017 kan, precis som totalförsvarsplanen Handlingskraft, ge en grund för arbetet med cybersäkerhet. Utskottet vill dock understryka att det krävs ett kontinuerligt och systematiskt arbete med informations- och cybersäkerhet. Utskottet utgår från att regeringen i arbetet med en cyberförvarspolicy för EU bedömer hur denna kan påverka vår nationella strategi och hur EU:s gemensamma överväganden ser ut när det gäller bl.a. säkerhetspolitiska konsekvenser av attribuering efter cyberangrepp. Eftersom utskottet inte önskar föregripa konsekvenserna av den nya nationella säkerhetsstrategin och det EU-gemensamma arbetet inom dessa områden avstyrks yrkande 2 i kommittémotion 2022/23:848 (C) och motion 2022/23:2020 (S). Utskottet utgår vidare från att regeringen i sitt arbete med att stärka cyberförsvaret håller sig inom de ramar som inte minst Yttrandefrihetsgrundlagen ger och ser därför inte skäl att tillstyrka yrkande 42 i kommittémotion 2022/23:948 (SD).

Befolkningsskydd

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår två motioner om befolkningsskydd.

Motionerna

I kommittémotion 2022/23:948 av Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) framhålls att skyddsrum ska inventeras och besiktigas och att godkända skyddsrum ska kunna iordningställas av fastighetsägaren på 72 timmar. Motionärerna anser att skyddsnivån ska fortsätta vara den som den ansvariga myndigheten fastställt och föreslår att regeringen bör låta göra en översyn av landets skyddsrum (yrkande 36).

I motion 2022/23:886 föreslår Victoria Tiblom (SD) att regeringen utreder en komplettering av nuvarande lagstiftning för att man ska kunna medföra sällskapsdjur till skyddsrum.

Bakgrund och tidigare beredning

I maj 2021 gav regeringen en särskild utredare i uppdrag att utreda hur det framtida fysiska skyddet av civilbefolkningen mot direkta konsekvenser av krigshandlingar på svenskt territorium bör vara utformat (dir. 2021:30). Den särskilda utredaren skulle bl.a.

- analysera och ta ställning till vilken betydelse det nuvarande skyddsrumsbeståndet och andra befintliga skyddade utrymmen har som fysiskt skydd för civilbefolkningen mot direkta konsekvenser av krigshandlingar på svenskt territorium
- kartlägga och analysera ansvarsförhållanden och förmåga på lokal, regional och nationell nivå när det gäller planering och genomförande av utrymning och inkvartering vid höjd beredskap och ytterst krig
- analysera och lämna förslag till en stödorganisation som under ledning av en myndighet eller ett annat offentligt organ kan genomföra insatser exempelvis inför eller i samband med att skyddsrum används eller utrymning och inkvartering genomförs.

I november 2022 överlämnade utredaren slutbetänkandet Ett stärkt skydd för civilbefolkningen vid höjd beredskap (SOU 2022:57). I betänkande behandlas bl.a. frågor om besiktning och kontroll, skyddsnivå och funktionalitet för olika utrymmen samt behovet av att beakta aspekter som exempelvis tillgänglighet för husdjur. Förslagen bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill understryka att ett av målen inom det civila försvaret är att ha förmåga att värna civilbefolkningen. Precis som för övriga delar av det civila försvaret bedrivs verksamheten av många olika aktörer på central, regional och lokal nivå, och detta ställer höga krav på välfungerande planering, samordning och uppföljning för att verksamheten ska utföras effektivt.

En del i att genomföra effektivast möjliga åtgärder för att värna civilbefolkningen är enligt utskottet att beakta de överväganden som gjordes inom ramen för utredningen Ett stärkt skydd för civilbefolkningen vid höjd beredskap. Utredningens förslag bereds för närvarande inom Regeringskansliet, och utskottet vill inte föregripa den beredningsprocessen, varför båda motionsyrkandena avstyrks.

Materieförsörjning och försvarsindustri

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår samtliga motioner om materieförsörjning och försvarsindustri.

Jämför reservation 13 (SD).

Motionerna

I kommittémotion 2022/23:948 av Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) anförs att tillgång på materiel i tillräcklig omfattning är av yttersta vikt för Försvarsmaktens förmåga att kunna lösa sina uppgifter. Vidare framhålls att nyanskaffning av krigsmateriel i första hand ska riktas till svensk försvarsindustri och i andra hand till leverantörer där svensk försvarsindustri deltar i någon del. Endast i tredje hand bör upphandling ske på övriga marknaden. Motionärerna föreslår därför att regeringen beaktar vad som anförts i motionen om nyanskaffning och vidmakthållande av materiel (yrkande 6). Vidare menar motionärerna att statligt finansierad forskning och utveckling är grundläggande för försvarsindustrin och bör koncentreras till områden där svensk industri är framgångsrik. I sitt arbete bör regeringen därför beakta vad motionärerna anför om statligt finansierad forskning och utveckling (yrkande 7). Dessutom föreslår motionärerna att regeringen gör en översyn av Försvarets materielverk (FMV) i syfte att effektivisera myndighetens verksamhet (yrkande 9).

I kommittémotion 2022/23:1764 av Aron Emilsson m.fl. (SD) föreslås att riksdagen ställer sig bakom vad motionärerna anför om att Sverige ska ha en egen krigsmaterielindustri och tillkännager detta för regeringen (yrkande 7). I motionen understryks att nya företag inom krigsmaterielområdet är mycket viktiga för Sverige eftersom de ofta har ny högteknologi av vikt för Sveriges samlade försvarsförmåga. Motionärerna anser att regeringen bör utreda hur det

offentliga i högre grad kan stötta denna typ av småföretag och föreslår att riksdagen ställer sig bakom det som anförs om småföretagande inom krigsmaterielindustrin och tillkännager detta för regeringen (yrkande 8). Vidare anser motionärerna att artikel 346 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) om skyddandet av inhemska försvarsindustrier ska respekteras (yrkande 9).

I kommittémotion 2022/23:943 av Tobias Andersson m.fl. (SD) föreslår motionärerna att riksdagen ställer sig bakom det som anförs om att utveckla svensk krigsmaterielexport eftersom det utgör grunden för ett starkt och kostnadseffektivt inhemskt försvar (yrkande 11).

Bakgrund och tidigare beredning

I totalförsvarspropositionen, som regeringen överlämnades till riksdagen den 14 oktober 2020, var utgångspunkten att materieförsörjningen bör säkerställa Försvarsmaktens behov av materiel och tjänster i fred, vid höjd beredskap och ytterst i krig. Den militära försörjningstryggheten, dvs. möjligheten att få tag på den materiel och de förnödenheter som verksamheten kräver, bör utvecklas för att tillgodose kraven på krigsorganisationens uthållighet. Fortsatt ökning av försvarsförmågan bedömdes ställa ökade krav på alla myndigheter med uppgifter inom materieförsörjningen. Utskottet delade regeringens bedömning och konstaterade i totalförsvarsbetänkandet att de materieförsörjningsprinciper som fastställts 2009 alltjämt gällde men såg skäl att framhålla att det i tillämpningen av principerna är nödvändigt att beakta det ökade fokuset på nationellt försvar och väpnat angrepp, kraven på försörjningstrygghet, väsentliga säkerhetsintressen och förändrade internationella förutsättningar.

När det gällde FMV:s effektivitet och roll konstaterade utskottet att den reform av ansvarsfördelningen och den finansiella styrmodellen för materieförsörjningen som införts 2019 kan bidra till ökad kostnadskontroll och spårbarhet. Utskottet utgick från att regeringen kommer att följa FMV:s leveransförmåga och effektivitet. Utskottet framhöll i sitt budgetbetänkande för 2021 att man utgick från att regeringens översyn av nya resultatindikatorer ska ge riksdagen möjlighet att följa hur materielprocessen effektiviseras under den kommande inriktningsperioden.

En särskild utredare fick, med utgångspunkt i Försvarsberedningens rapport Värnkraft, i uppdrag av regeringen att redovisa en strategi som på ett uthålligt och kostnadseffektivt sätt kunde bidra till att det militära försvarets behov av materiel och relaterad forskning, teknikutveckling och tjänster tillgodoses i fred, kris och krig (dir. 2020:119). I maj 2022 lämnade Materieförsörjningsutredningen sitt slutbetänkande Materieförsörjningsstrategi – För vår gemensamma säkerhet (SOU 2022:24). Enligt utredningen har utvecklingen av det EU-gemensamma upphandlingsregelverket på försvarsområdet lett till att väsentliga säkerhetsintressen fått ökad betydelse i materieförsörjningskontexten. Vidare har 2009 års försvarsupphandlingsdirektiv och eftersträvandet av en gemensam europeisk försvarsmarknad

inneburit att medlemsstaternas tillämpning av artikel 346 i högre utsträckning riskerar att prövas rättsligt. I betänkandets internationella jämförelse framkommer att inget av de studerade länderna pekar ut enskilda områden som väsentliga säkerhetsintressen på motsvarande sätt som Sverige gjort, vilket skapar utrymme för en bredare tillämpning av undantagsbestämmelsen i artikel 346.1 b i EUF-fördraget. Utredningen anser att det övergripande målet för totalförsvaret, liksom målet för det militära försvaret, istället kan utgöra utgångspunkter för formuleringen av Sveriges väsentliga säkerhetsintressen i en materieförsörjningskontext. Förmågan att enskilt och tillsammans med andra, inom och utom landet, försvara Sverige mot väpnat angrepp, är enligt utredningens mening ett motiv för tillämpning av artikel 346.1 b i EUF-fördraget på motsvarande konkretiseringsnivå som flertalet andra länder använder.

I budgetpropositionen för 2023 anförde regeringen att den exportstödjande verksamheten är ett viktigt medel för att främja en effektiv materieförsörjning som bidrar till Försvarmaktens operativa förmåga. Vidare bedömde regeringen att ett medlemskap i Nato kommer att påverka såväl materieförsörjningen som den exportstödjande verksamheten. Även materieförsörjningsutredningen framhåller i sitt betänkande att staten bör möjliggöra och stödja export som bidrar till materieförsörjningen. Staten bör ge exportstöd om det bidrar till försvarsnyttan och verka för att svenska försvarsföretag ska få marknadstillträde i andra länder. Vidare bör staten agera referenskund för att ge möjligheter till export och kostnadsdelning. Utredaren konstaterar att företag såväl i Sverige som i utlandet har en mycket central roll för det militära försvaret som i hög grad är beroende av varor och tjänster som tillhandahålls av näringslivet. När det gäller förutsättningar för framtida konkurrenskraft konstaterar utredningen även att marknadstillträde internationellt är en mycket betydelsefull faktor för svenska försvarsföretag, som över lag har ett stort exportberoende.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har länge understrukit vikten av att regeringen följer FMV:s leveransförmåga och effektivitet. Utskottet framhöll i sitt budgetbetänkande för 2021 att man utgick från att regeringens översyn av nya resultatindikatorer även ska ge riksdagen möjlighet att följa hur materielprocessen effektiviseras under den kommande inriktningsperioden. Utskottet utgår från att regeringen delar utskottets syn på behovet av att effektivisera myndighetens verksamhet och mot den bakgrunden ser utskottet inte skäl att tillstyrka yrkande 9 i kommittémotion 2022/23:948 (SD).

Utskottet vidhåller att syftet med materieförsörjningen är att säkerställa Försvarmaktens behov av materiel och tjänster i fred, vid höjd beredskap och ytterst i krig. Den militära försörjningstryggheten, dvs. möjligheten att få tag på den materiel och de förnödenheter som verksamheten kräver, bör tillgodose kraven på krigsorganisationens uthållighet. Detta var utskottets bedömning i

totalförsvaretänkandet och det fortsätter att vara en viktig utgångspunkt. Utskottet kan konstatera att företag såväl i Sverige som i utlandet har en mycket central roll för det svenska militära försvaret som i hög grad är beroende av varor och tjänster som tillhandahålls av näringslivet, både nationellt och internationellt. Att svenska försvarsföretag över lag bedöms ha ett stort exportberoende och att deras konkurrenskraft i hög grad kan vara beroende av deras marknadstillträde internationellt lyftes fram av Materieförsörjningsutredningen. Med de ömsesidiga beroenden och den komplexitet som utredningen beskrivit bedömer utskottet att frågeställningen om en materieförsörjningsstrategi så långt det är möjligt bör ses som en sammanhållen helhet. Eftersom utskottet i nuläget inte ser att det skulle vara materieförsörjningsprocessen och svensk försvarsindustrin till gagn att hantera enskilda förslag inom området i särskild ordning och föregripa en ny materieförsörjningsstrategi avstyrker utskottet samtliga yrkanden inom området.

Ledning och logistik

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår samtliga motioner om ledning och logistik.

Motionerna

I kommittémotion 2022/23:948 av Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) anføres att Sverige måste ha ett robust totalförsvargemensamt kommunikationssystem som tillåter samverkan mellan myndigheter och ledningsnivåer för att motverka att en motståndare lamslår svensk ledningsförmåga. Motionärerna anser att ledning kontinuerligt måste övas för att säkerställa vår förmåga att fatta svåra beslut med ett begränsat beslutsunderlag i kritiska situationer. Även totalförsvarsamverkan med övriga nordiska länders ledningsfunktioner bör samövas och på sikt kommer detta även att omfatta Natos ledningsstruktur. Riksdagen bör därför enligt motionärerna ställa sig bakom det som anføres i motionen om ledning och samverkan och tillkännage detta för regeringen (yrkande 4). Vidare föreslår motionärerna att den samlade logistikfunktionen i Försvarsmakten förstärks på såväl operativ som taktisk nivå och att detta prioriteras under kommande försvarsbeslutsperiod (yrkande 8). I motionen framhålls vidare att regeringen behöver ta hänsyn till civil-militär samverkan och för att förenkla samordning med Försvarsmakten anser motionärerna att indelningen ska följa militärregionernas indelning. Inom varje totalförsvarsområde ska det finnas en civilbefälhavare som leder civilförsvaret både i krig och i fred. Motionärerna föreslår vidare att regeringen överväger att återinföra militär närvaro på länsstyrelse- eller regionnivå (yrkande 37).

Bakgrund och tidigare beredning

Utredningen om civilt försvar överlämnade sitt slutbetänkande Struktur för ökad motståndskraft (SOU 2021:25) under 2021. Utredningen konstaterade att en viktig del av att stärka det civila försvaret är att skapa tydliga lednings- och ansvarsförhållanden för att åstadkomma samordning såväl inom det civila försvaret som mellan det civila och det militära försvaret. Utredningen föreslog att samverkansområdena avvecklas och ersätts av tio beredskapssektorer och fyra särskilda beredskapsområden. I dessa ingår myndigheter med ansvar för verksamheter och funktioner som är särskilt viktiga att upprätthålla under kris, vid höjd beredskap och ytterst i krig. Utredningen föreslog att en myndighet i varje beredskapssektor skulle få ett mandat att inrikta och samordna arbetet inom sektorn (en sektorsansvarig myndighet). Vidare föreslog utredaren att landet delas in i större geografiska områden för civil ledning och samordning, civilområden. Dessa ska ledas av en civilområdesansvarig länsstyrelse benämnd civilområdeschef. Civilområdena i sin tur ska följa samma gränser som de nuvarande samverkansregionerna (tidigare sjukvårdsregionerna). För att skapa ökade förutsättningar för regional samordning mellan det civila och det militära försvaret föreslås också att Försvarsmakten anpassar sin regionala organisation så att militärregionerna sammanfaller med civilområdena och att två nya militärområden och regionstaber därmed inrättas.

I budgetpropositionen för 2023 framhåller regeringen att säker och robust kommunikation är viktigt för att möjliggöra samverkan och ledning inom totalförsvaret inför och vid höjd beredskap och ytterst krig. För att möjliggöra säker kommunikation anförs att Försvarsmakten under 2021 försörjde totalförsvaret med cirka en halv miljon krypto nycklar. Vidare anger regeringen en inriktning för det stegvisa etablerandet av Rakel Generation 2 (Rakel G2). Rakel G2 är nästa generations säkra, robusta och tillgängliga kommunikationslösning för aktörer inom allmän ordning, säkerhet, hälsa och försvar. Rakel G2 innebär väsentligt förbättrade förutsättningar för samhällsviktiga aktörer att leda, samverka och genomföra operativ verksamhet både vid enskilda mindre allvarliga vardagliga händelser och vid större olyckshändelser, fredstida krissituationer, höjd beredskap och då ytterst krig enligt regeringen.

När det gäller Försvarsmaktens logistikfunktion fattade riksdagen den 13 december 2022 beslut om lokalisering av myndighetens logistik med ledning och stab i Arboga. I samband med beslutet bytte organisationsenheten namn till Försvarsmaktens logistikregemente (prop. 2022/23:1, bet. 2022/23:FöU1, rskr. 2022/23:80).

Utskottets ställningstagande

När det gäller utvecklingen av Försvarsmaktens logistikfunktion under den kommande försvarsbeslutsperioden bedömer utskottet att det beslut som riksdagen fattade den 13 december 2022 om lokalisering av myndighetens

logistik med ledning och stab i Arboga ger förbättrade förutsättningar för att förstärka en samlad logistikfunktion. Utskottet ser i nuläget inte behov av att riksdagen uppmanar regeringen att vidta ytterligare åtgärder varför yrkande 8 i kommittémotion 2022/23:948 (SD) avstyrks.

Utskottet delar regeringens bedömning att säker och robust kommunikation är viktigt för att möjliggöra samverkan och ledning inom totalförsvaret inför och vid höjd beredskap och ytterst krig. I likhet med regeringen bedömer utskottet att den nya struktur för krisberedskapen och det civila försvaret som regeringen har beslutat om och som gäller sedan den 1 oktober 2022 kommer att innebära en tydligare roll- och ansvarsfördelning mellan aktörerna inom det civila försvaret och samhällets krisberedskap. Utskottet bedömer att den nya strukturen ger förutsättningar för en bättre samordning, ett mer effektivt samarbete och snabbare beslutsvägar. Utskottet ser vidare att regeringen har redovisat att det pågår ett viktigt och prioriterat arbete inom kommunikation och ledning. Inte heller inom dessa områden ser utskottet därför att det finns behov av att riksdagen i nuläget uppmanar regeringen att vidta ytterligare åtgärder varför även yrkandena 4 och 37 i motion 2022/23:948 (SD) avstyrks.

Internationellt samarbete

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden om internationellt samarbete.

Jämför reservation 14 (S).

Motionerna

I kommittémotion 2022/23:2012 av Peter Hultqvist m.fl. (S) anförts att den viktigaste utmaningen just nu är att så snabbt som möjligt få ett jakande svar på den svenska och den finska ansökan om Natomedlemskap. Det i sin tur bedöms kunna öppna möjligheter till ett samarbete i stor omfattning mellan bl.a. de nordiska länderna. Enligt motionärerna bör hela det skandinaviska området från Arktis till Östersjön ses som en operativ helhet och försvaret av Nordkalotten bör t.ex. bygga på en väl samordnad logistik och ledning där finska, svenska och norska arméstridskrafter samverkar. Motionärerna föreslår därför att riksdagen ställer sig bakom förslaget om en långtgående samverkan mellan de nordiska ländernas arméer och tillkännager detta för regeringen (yrkande 4). I motionen framhålls vidare att kriget i Ukraina sannolikt kommer att pågå under en längre tid och att det därför är viktigt att Sverige fortsätter att stödja Ukraina. Motionärerna menar att detta måste ske kontinuerligt och samordnat med andra länder och att stödet ska vara efterfrågat av Ukraina. Motionärerna anför samtidigt att stödet också måste vägas mot våra nationella behov för att upprätthålla försvarsförmågan i Sverige. Motionärerna föreslår

mot den bakgrunden att riksdagen ställer sig bakom det som anförs om stöd till Ukraina och tillkännager detta för regeringen (yrkande 7).

I kommittémotion 2022/23:1764 framhåller Aron Emilsson m.fl. (SD) att säkerhetspolitiken behöver anpassas efter omvärldsutvecklingen och hotbilden mot Sverige. Motionärerna anser bl.a. att det finns ett särskilt behov av att utveckla samarbetet med Finland främst kopplat till att landet delar en direkt landgräns med Ryssland. I motionen föreslås därför att det nordiska försvarssamarbetet och särskilt samarbetet med Finland ska fördjupas (yrkande 1).

Bakgrund och tidigare beredning

I totalförsvarsbetänkandet framhöll utskottet att bi- och multilaterala försvars- och säkerhetspolitiska samarbeten fortsätter att fördjupas inom ramen för den svenska säkerhetspolitiken. Utskottet bedömde att de internationella försvarssamarbetena bidrar till att höja det nationella försvarets förmåga och förmågan att agera tillsammans med andra, och de tjänar ett viktigt säkerhetspolitiskt syfte. Utskottet betonade vidare att försvarssamarbetet med Finland intar en särställning och bör fördjupas ytterligare.

I budgetpropositionen för 2023 redovisar regeringen att det nordiska försvarssamarbetet fortsatt att fördjupas. Försvarssamarbetet med Finland har fokuserat på åtgärder för att skapa förutsättningar för koordinerade eller gemensamma operationer i fred, kris och krig. Övningsverksamhet har bidragit till en ökad interoperabilitet mellan finska och svenska förband inom samtliga stridskrafter. På så sätt har också förmågan att genomföra gemensamma operationer i olika scenarier stärkts enligt regeringens resultatredovisning. Den gemensamma operationsplaneringen med Finland fortsatte under 2021. Utvecklingen av det bilaterala försvarssamarbetet mellan Sverige och Danmark fokuserade under 2021 på ett fortsatt genomförande av det bilaterala samförståndsavtal om försvarssamarbete på det marina området och flygområdet som ingicks 2016. I september 2021 undertecknades en avsiktsförklaring om fördjupat operativt försvarssamarbete mellan Danmark, Norge och Sverige. Avsiktsförklaringen beskriver ambitionen att kunna genomföra koordinerade militära operationer i kris och konflikt med fokus på södra Skandinavien. Motsvarande trilaterala samarbete mellan Finland, Norge och Sverige med fokus på Nordkalotten har utvecklats i enlighet med avsiktsförklaringen som ingicks 2020. Det nordiska försvarssamarbetet, Nordic Defence Cooperation (Nordefco), har utvecklats i enlighet med det strategiska styrdokumentet Vision 2025. Fokus under 2021 låg i stor utsträckning på att stärka och utveckla samarbetet i fred, kris och konflikt inom överenskomna områden. Bland annat genomfördes en scenariobaserad övning med deltagare från respektive lands försvarsdepartement och försvarsmakt. De nordiska försvarsministrarna nyttjade vid ett antal tillfällen under 2021 den kris-konsultationsmekanism som etablerades 2019.

Som fortsatt inriktning anger regeringen i budgetpropositionen för 2023 att de internationella försvarssamarbetena bidrar till att höja det nationella försvarets förmåga och förmågan att agera tillsammans med andra samt tjänar ett viktigt säkerhetspolitiskt syfte. Genom medlemskapet i Nato blir Sverige en del av Natos kollektiva säkerhet och omfattas av säkerhetsgarantier enligt det Nordatlantiska fördragets artikel 5. Det kommer på ett avgörande sätt att stärka Sveriges säkerhet. Försvarssamarbetet med Finland är fortsatt av särskild vikt och det är av betydande värde att Sverige och Finland fortsätter att agera i nära samverkan i det förändrade säkerhetspolitiska läget. Med ett svenskt och finskt Natomedlemskap skapas ökade förutsättningar för en ytterligare fördjupning av det nordiska försvarssamarbetet inom ramen för Nordefco. Vidare är Sverige ordförande i Nordefco under 2023.

Riksdagen har vid upprepade tillfällen bemyndigat regeringen att fatta beslut om att skänka försvarsmateriel till Ukraina. Enligt 8 kap. 6 § budgetlagen (2011:203) får regeringen besluta om överlåtelse av lös egendom om egendomen inte längre behövs för statens verksamhet eller har blivit obrukbar eller om den inte har anskaffats med statens medel. Den försvarsmateriel som skänkts till Ukraina har behövts för statens verksamhet, men avvaras tillfälligt som stöd till Ukraina. För att regeringen ska kunna överlåta materielen har därför riksdagens godkännande krävts.

I budgetpropositionen för 2023 redovisar regeringen att man har fattat beslut efter bemyndigande av riksdagen (bet. 2021/22:FiU40, rskr. 2021/22:175, bet. 2021/22:FiU46, rskr. 2021/22:204, bet. 2021/22:FiU49, rskr. 2021/22:462 och bet. 2021/22:FiU21, rskr. 2021/22:402). Det materiella stödet hade dithills bl.a. bestått av överlåtelse av minröjningsutrustning, sjömålsrobotsystem 17, automatgevär, pansarskott, skyddsutrustning, pansarvärnssystem, understödsvapen, artilleriammunition och dygnsransoner. Värdet av den överlåtna materielen ovan uppgick till 1 990 800 000 kronor.

Frågor om bemyndiganden att skänka försvarsmateriel till Ukraina har i samtliga fall beretts av finansutskottet. I vissa fall har finansutskottet med stöd av sin initiativrätt lagt fram förslag om ändringar i statens budget med anledning av frågor om försvarsmateriel till Ukraina. Bland finansutskottets underlag finns då upplysningar från Regeringskansliet. Enligt 10 kap. 4 § riksdagsordningen ska utskottet innan det väcker ett förslag som påverkar statens budget genom ett utskottsinitiativ begära in nödvändiga upplysningar och yttranden om inte utskottet finner synnerliga skäl mot det. Finansutskottet ska bedöma konsekvenserna för statens budget, och till följd av korta beredningstider har inte andra utskott beretts tillfälle att yttra sig (bet. 2022/23:FiU27).

I Vårändringsbudget för 2022 med förslag om stöd till Ukraina framhöll regeringen att materielen var efterfrågad. Distributionen skulle samordnas med andra länder. Utförsel av försvarsmateriel som utgör krigsmateriel enligt lagen (1992:1300) om krigsmateriel kräver tillstånd enligt samma lag och för materiel som innehåller komponenter med slutanvändarintyg från en annan

stat krävs tillstånd från den andra staten om undantag från dessa villkor (prop. 2021/22:269).

Utskottets ställningstagande

Utskottet har tidigare framhållit att de internationella försvarssamarbetena bidrar till att höja det nationella försvarets förmåga och förmågan att agera tillsammans med andra. Dessutom tjänar de ett viktigt säkerhetspolitiskt syfte. Utskottet betonade vidare att försvarssamarbetet med Finland intar en särställning och bör fördjupas ytterligare. Eftersom utskottet bedömer att det arbete som regeringen har redovisat inom området överensstämmer med den inriktningen och att tyngdpunkten för det arbete som regeringen aviserat för 2023 i budgetpropositionen också vilar på samma väl förankrade grund anser utskottet att det inte finns skäl att tillstyrka yrkande 4 i motion 2022/23:2012 (S) och yrkande 1 i motion 2022/23:1764 (SD).

När det gäller frågan om att stödet med försvarsmateriel till Ukraina också måste vägas mot våra nationella behov för att upprätthålla svensk försvarsförmåga har försvarsutskottet inhämtat viss information, men utskottet har inte deltagit i beredningen av besluten om militärt stöd. De riksdagsbeslut som har fattats efter beredning i finansutskottet vilar på underlag och upplysningar från Regeringskansliet när det gäller militära konsekvenser av beslut om att ge Ukraina stöd med försvarsmateriel. Utskottet utgår från att regeringen och Regeringskansliet i sina underlag inför riksdagsbeslut har gjort nödvändiga avvägningar mot våra nationella behov och mot den förmågetillväxt i Sverige som riksdagen har beslutat om. Utskottet ser positivt på att såväl försvarsministern som företrädare för Försvarsmakten delgett utskottet relevant information om stödet med försvarsmateriel till Ukraina och redovisat de bedömningar som gjorts med anledning av stödet. Utskottet delar regeringens bedömning att arbetet är mycket komplext och präglas av stora osäkerheter. Utskottet utgår därför från att informationen till utskottet kommer att uppdateras, inte minst när det gäller påverkan på den av riksdagen beslutade inriktningen för Försvarsmaktens krigsorganisation. Regeringens presskonferens den 19 januari 2023 om ett stort stödpaket till Ukraina tydliggör vidare att samordnad distribution av efterfrågad försvarsmateriel alljämt fortsätter att vara grunden för Sveriges stöd till Ukraina. Mot denna bakgrund avstyrker utskottet yrkande 7 i 2022/23:2012 (S).

Kritisk infrastruktur och utländskt ägande

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden om kritisk infrastruktur och utländskt ägande.

Jämför reservation 15 (S), 16 (SD) och 17 (MP).

Motionerna

I kommittémotion 2022/23:1764 föreslår Aron Emilsson m.fl. (SD) att riksdagen ställer sig bakom kravet på tydlig lagstiftning som syftar till att utestänga företag med kopplingar till icke-demokratiska regimers under rättelsetjänster från att leverera kritisk infrastruktur och tillkännager detta för regeringen. (yrkande 15).

Emma Berginger m.fl. (MP) anför i kommittémotion 2022/23:2262 att Sverige bör behålla kontrollen över kritisk infrastruktur och begränsa möjligheten för andra stater att påverka infrastrukturen genom kontroll av företag med verksamhet i Sverige. Motionärerna föreslår därför att riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att begränsa utländskt ägande av samhällsviktig infrastruktur och tillkännager detta för regeringen (yrkande 13).

I motion 2022/23:1261 föreslår Markus Wiechel och Björn Söder (båda SD) att riksdagen ställer sig bakom förslaget om att regeringen låter göra en översyn och bredare granskning av svenskarnas användning av teknik från länder som kan anses utgöra säkerhetsshot och tillkännager detta för regeringen.

I motion 2022/23:1760 av Johan Löfstrand m.fl. (S) föreslår motionärerna att riksdagen ställer sig bakom förslaget om möjligheter att stoppa utländska köp av tomter och fastigheter på strategiska platser om köpet kan anses ha negativa konsekvenser för Sveriges säkerhet och tillkännager detta för regeringen.

När det gäller utländska köp föreslår slutligen Robert Stenkvist (SD) att direktinvesteringar och köp av strategisk infrastruktur ska godkännas av regeringen (motion 2022/23:51).

Bakgrund och tidigare beredning

I den nationella säkerhetsstrategin aviserade regeringen en översyn av vilka författningsändringar som kan behöva göras för att bättre tillgodose statens behov av att kunna värna totalförsvarets intressen på olika områden i samhället. En parlamentariskt sammansatt kommitté blev därför satt att kartlägga det regelverk som syftar till att skydda totalförsvarsverksamhet mot yttre hot. Utifrån kartläggningen skulle kommittén analysera befintligt regelverk och bedöma om det finns behov av författningsåtgärder vad gäller

ansvarsförhållandet mellan staten, kommunerna och enskilda (dir. 2017:31). Ett delbetänkande presenterades i april 2018 (SOU 2018:26). Kommitténs förslag innebär att skyddslagens uppräkningsområde av möjliga skyddsobjekt utvidgas något. Utöver att objekt för posthantering, livsmedelsförsörjning och försörjning med andra förnödenheter av betydelse för Sveriges försörjningsberedskap tillförs uppräkningsområdet, föreslogs att det införs en möjlighet att besluta om militära fordon som skyddsobjekt. Därutöver lämnades förslag om att utöka tiden för Försvarsmaktens beslutanderätt i fråga om tillfälliga skyddsobjekt. Förslaget var också att ge regeringen en ökad flexibilitet när det gäller att utöka skyddslagens tillämpningsområde under extraordinära förhållanden. Slutligen presenterades förslag om ett förtydligande av skyddslagens tillträdesförbud i förhållande till drönare och andra obemannade farkoster samt en uttrycklig befogenhet för skyddsvakter att ingripa mot dessa om det behövs för att fullgöra bevakningsuppgiften. En proposition med anledning av förslagen presenterades i maj 2019. I propositionen föreslogs vissa ändringar och kompletteringar av skyddslagens (2010:305) bestämmelser, vilka riksdagen sedan antog (prop. 2018/19:127, bet. 2019/20:FöU2, rskr. 2019/20:19).

Den 19 mars 2019 antogs Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/452 om upprättande av en ram för granskning av utländska direktinvesteringar i unionen. Beslutet fattades med inriktningen att förordningen skulle börja tillämpas i oktober 2020. Därefter lämnade regeringen proposition 2019/20:193 Kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om utländska direktinvesteringar till riksdagen. Den 30 september 2020 antog riksdagen regeringens förslag till lag med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om utländska direktinvesteringar (prop. 2019/20:193, bet. 2020/21:UU3, rskr. 2020/21:13, SFS 2020:826).

I juni 2019 redovisade den parlamentariskt sammansatta kommittén sitt slutbetänkande (SOU 2019:34). De huvudsakliga förslagen innebär i korthet följande:

- Ett statligt kontrollsystem införs med möjlighet för staten att granska och ytterst villkora eller förbjuda överlåtelser och upplåtelser av utpekad egendom som är av väsentligt intresse för totalförsvaret. Det gäller hamnar, flygplatser och fastigheter i områden med geografiska förhållanden av väsentlig betydelse för det militära försvaret. Det införs också ett krav på att fysiskt skyddade anläggningar som inrättats för behov inom civilt försvar endast får avvecklas, överlåtas eller upplåtas av en kommun eller en region efter medgivande från staten.
- Det införs en generell uttrycklig skyldighet i lag för kommuner och regioner att beakta totalförsvarets krav i sin verksamhet.
- Staten genom länsstyrelsen ges en utökad möjlighet att tillvarata totalförsvarets intressen i den fysiska planeringsprocessen.

Regeringen har konstaterat att förslagen behöver analyseras med beaktande av såväl remissutfallet som den utveckling som har skett när det gäller

lagstiftningen i övrigt. (Några av de remissinstanser som lyft fram oklarheter i utredningens förslag och behov av förtydliganden är Försvarets radioanstalt, Fortifikationsverket, Luftfartsverket, Mark- och miljödomstolen, MSB, SKL, Svea hovrätt, Svenskt Näringsliv och Säpo.) Regeringen bedömer att överväganden krävs för att avgöra om, och i så fall på vilket sätt, statlig kontroll bör genomföras vid upplåtelse och överlåtelse av egendom av väsentligt intresse för totalförsvaret. Den 14 juli 2022 beslutade regeringen därför om direktiv till en särskild utredare (dir. 2022:121). Utredaren ska analysera om, och i så fall hur Totalförsvarskommitténs förslag till kontrollsystem bör genomföras. Utredaren ska bl.a.

- ta ställning till om statlig kontroll bör införas vid överlåtelse och upplåtelse av viss fast egendom av väsentlig betydelse för totalförsvaret,
- ta ställning till om en sådan kontroll kan åstadkommas genom ändringar i befintlig eller i närtid planerad lagstiftning
- om det inte är möjligt eller ändamålsenligt att åstadkomma en sådan kontroll inom ramen för befintlig eller i närtid planerad lagstiftning, med beaktande av den utveckling som har skett och de remissynpunkter som lämnats bedöma om ett sådant kontrollsystem som Totalförsvarskommittén föreslagit bör införas och vilka ändringar som då behöver göras.

Uppdraget ska redovisas senast den 1 februari 2024.

Den 17 januari 2023 aviserade regeringen att man inom området har för avsikt att lämna en proposition till riksdagen i maj med vissa förslag om granskning av utländska direktinvesteringar.

Utskottets ställningstagande

Utskottet lägger stor vikt vid att statens behov av att kunna värna totalförsvarets intressen på olika områden i samhället ska kunna tillgodoses på ett bättre sätt. Utskottet bedömer att ett kontinuerligt och systematiskt arbete kommer att krävas för att möta olika typer av hot mot svenska totalförsvarsintressen. Utskottet bedömer att såväl Försvarsberedningen som den nye nationelle säkerhetsrådgivarens arbete med en nationell säkerhetsstrategi kommer att utgöra viktiga ingångsvärden. Vidare kan utskottet konstatera att regeringen aviserat att den avser att lämna en proposition till riksdagen redan i maj med vissa förslag om granskning av utländska direktinvesteringar. Utskottet ser inga skäl att nu föregripa det pågående arbetet varför samtliga motionsyrkanden inom området avstyrks.

Reservationer

1. Försvarspolitisk inriktning och totalförsvaret, punkt 1 (S)

av Peter Hultqvist (S), Helén Pettersson (S), Johan Andersson (S), Markus Selin (S) och Marcus Andersson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:2012 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 1 och avslår motionerna

2022/23:266 av Peter Hedberg och Malin Larsson (båda S),
2022/23:850 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkandena 8 och 9,
2022/23:851 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkande 9 och
2022/23:948 av Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) yrkande 41.

Ställningstagande

Sverige behöver ett starkt, effektivt och folkligt förankrat försvar och totalförsvaret behöver stärkas. Vi anser att totalförsvaret är ett yttersta skydd för vår demokrati, våra rättigheter och våra grundläggande värderingar. Samhällets utveckling ska bestämmas demokratiskt genom fri åsiktsbildning och inte begränsas genom politisk, militär eller annan påtryckning från andra. Eftersom det säkerhetspolitiska läget i vårt närområde har försämrats över tid anser vi att det militära och det civila försvaret sammantaget ska ha en sådan styrka, sammansättning, ledning, beredskap och uthållighet att det avhåller andra från att försöka angripa, kontrollera eller på annat sätt utnyttja svenskt territorium. Regeringen bör vidta nödvändiga åtgärder för att tillgodose detta.

2. Försvarspolitisk inriktning och totalförsvaret, punkt 1 (C)

av Mikael Larsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:850 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkandena 8 och 9 samt

2022/23:851 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkande 9 och avslår motionerna
 2022/23:266 av Peter Hedberg och Malin Larsson (båda S),
 2022/23:948 av Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) yrkande 41 och
 2022/23:2012 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 1.

Ställningstagande

Jag anser att det är viktigt med ett hela-landet-perspektiv när försvaret nu utvecklas och tillförs mer resurser. Jag anser även att de frivilliga försvarsorganisationerna har, och alltid kommer att ha, en viktig uppgift i det svenska totalförsvaret. Jag föreslår att riksdagen ställer sig bakom att hela landet ska kunna försvaras och att regeringens yttersta ansvar för vårt lands säkerhet behöver synliggöras och tillkännager detta för regeringen.

3. Militärt försvar och förmåga, punkt 2 (S)

av Peter Hultqvist (S), Helén Pettersson (S), Johan Andersson (S), Markus Selin (S) och Marcus Andersson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:2012 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 2 och avslår motionerna
 2022/23:100 av Hans Wallmark m.fl. (M),
 2022/23:663 av David Josefsson och Marie-Louise Hänel Sandström (båda M),
 2022/23:780 av Jesper Skalberg Karlsson (M) yrkande 1,
 2022/23:850 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkandena 1 och 3 samt
 2022/23:948 av Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) yrkandena 18, 19 och 23.

Ställningstagande

Försvarsmaktens ekonomiska resurser ökar sammantaget med ca 100 procent under tidsperioden 2014 till 2025, och Försvarsmaktens militära förmåga ökar under samma tidsperiod. Den grunden lade den tidigare regeringen. När det gäller planeringen och uppgifterna framgent anser vi att de måste byggas upp så att de olika stridskrafterna samordnas och grupperas på ett så effektivt sätt som möjligt genom att se hela det skandinaviska området från Arktis till Östersjön som en operativ helhet.

4. Militärt försvar och förmåga, punkt 2 (C)

av Mikael Larsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:850 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkandena 1 och 3 samt avslår motionerna

2022/23:100 av Hans Wallmark m.fl. (M),

2022/23:663 av David Josefsson och Marie-Louise Hänel Sandström (båda M),

2022/23:780 av Jesper Skalberg Karlsson (M) yrkande 1,

2022/23:948 av Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) yrkandena 18, 19 och 23 samt

2022/23:2012 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 2.

Ställningstagande

Jag anser att krigsdugligheten ska öka inom alla krigsförband och försvarsgrenar och att det kortsiktigt är särskilt prioriterat att säkerställa arméns krigsförband och deras förmåga. Jag anser vidare att regeringen bör verka för ett stärkt militärt skydd på västkusten för försvaret av Göteborgs hamn.

5. Civilt försvar och förmåga, punkt 3 (S)

av Peter Hultqvist (S), Helén Pettersson (S), Johan Andersson (S), Markus Selin (S) och Marcus Andersson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:2012 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 8 och avslår motionerna

2022/23:780 av Jesper Skalberg Karlsson (M) yrkande 2,

2022/23:782 av Thomas Ragnarsson (M),

2022/23:851 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkandena 11–13 och 18,

2022/23:948 av Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) yrkandena 34 och 35 samt

2022/23:2262 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkande 1.

Ställningstagande

Vi anser att det civila försvaret måste byggas för att klara krigets krav och att ett fungerande civilt försvar måste omfatta hela samhällets bredd. Möjligheterna att hantera skador på människor, byggnader och infrastruktur är centrala. Även att kunna upprätthålla transporter och cybersäkerhet, genomföra reparationer, organisera produktion, lagerhålla, arrangera befolkningsskydd, sjukvård och räddningstjänst samt hantera flyktingströmmar är viktiga punkter för framtidens civila försvar. Regeringen bör verka för detta när det civila försvaret ska byggas upp.

6. Civilt försvar och förmåga, punkt 3 (C)

av Mikael Larsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:851 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkandena 11–13 och 18 samt avslår motionerna

2022/23:780 av Jesper Skalberg Karlsson (M) yrkande 2,

2022/23:782 av Thomas Ragnarsson (M),

2022/23:948 av Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) yrkandena 34 och 35,

2022/23:2012 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 8 och

2022/23:2262 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkande 1.

Ställningstagande

Jag kan konstatera att en utredning har föreslagit att närhets- och likhetsprinciperna ersätts med en samverkansprincip och en handlingsprincip och att ansvarsprincipen inte bedömts vara ändamålsenlig i samband med skogsbränderna. Mot den bakgrunden anser jag att principerna bör utvärderas och vid behov revideras för att få till en tydlig styrning av samhällets krisberedskap som också är hållbar för det civila försvaret. Vidare anser jag att den statliga krisledningen måste bli både tydligare och snabbare och att MSB:s roll i det civila försvaret bör stärkas. Även kommuners och regioners roll i ett nytt system för ansvar, ledning och samordning måste bli tydligare och hänga samman i den större helheten på ett bättre sätt. Regeringen måste dessutom skapa förutsättningar för näringslivets roll på regional och nationell nivå i en starkt krisberedskap och ett starkt civilt försvar.

7. Civilt försvar och förmåga, punkt 3 (MP)

av Ulf Holm (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:2262 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkande 1 och avslår motionerna

2022/23:780 av Jesper Skalberg Karlsson (M) yrkande 2,

2022/23:782 av Thomas Ragnarsson (M),

2022/23:851 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkandena 11–13 och 18,

2022/23:948 av Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) yrkandena 34 och 35 samt

2022/23:2012 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 8.

Ställningstagande

Jag anser att svagheter i Sveriges grundläggande infrastruktur, elförsörjning och andra viktiga samhällsfunktioner innebär sårbarhet både för angrepp och för andra störningar. Många händelser i andra länder kan indirekt drabba Sverige på olika sätt eftersom ekonomi och andra system hänger samman. Motståndskraften i samhällsfunktionerna måste därför öka. Jag anser att regeringen behöver göra fler insatser för att förebygga kriser och att det civila försvaret behöver stärkas. Ett ökat samarbete vad gäller krishantering och civilt försvar är centralt. Inriktningen för det fortsatta arbetet bör vara att skapa ett grönt, välplanerat och välfungerande civilt försvar, ett välplanerat arbete med en förebyggande krisberedskap och en snabb och effektiv krisberedskap. Jag föreslår därför att riksdagen ställer sig bakom det som anförs om att stärka det civila försvaret och krisberedskapen och tillkännager detta för regeringen.

8. Försörjningstrygghet och beredskapslager, punkt 4 (S)

av Peter Hultqvist (S), Helén Pettersson (S), Johan Andersson (S), Markus Selin (S) och Marcus Andersson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:1202 av Mattias Ottosson m.fl. (S) och

avslår motionerna

2022/23:315 av Markus Wiechel (SD) yrkande 5,

2022/23:319 av Markus Wiechel (SD),

2022/23:851 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkandena 16, 17, 19, 23 och 26–28,

2022/23:948 av Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) yrkande 39,

2022/23:1654 av Anders Ådahl (C),

2022/23:1685 av Eric Westroth och Ann-Christine From Utterstedt (båda SD) yrkande 4 och

2022/23:2262 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkandena 22 och 23.

Ställningstagande

Säkerställandet av en nödvändig försörjning av bl.a. livsmedel, dricksvatten, energi och läkemedel är avgörande för att skydda civilbefolkningen. För att upprätthålla förmågan inom hela totalförsvaret vid en allvarlig säkerhetspolitisk kris och i krig måste detta prioriteras högre. Förutsättningarna för försörjningsberedskapen har omdanats och den organisation som fanns tidigare för bl.a. beredskapslagring har avvecklats. Vi anser att Sverige behöver bygga upp en försörjningsberedskap för totalförsvarets behov vid höjd beredskap och ytterst i krig. Varor och tjänster som är nödvändiga för befolkningens överlevnad samt för att samhället ska kunna fungera på en grundläggande nivå behöver prioriteras. Vi föreslår därför att riksdagen ställer sig bakom förslaget att regeringen tar fram en strategi för ett beredskapslager för insatsvaror och tillkännager detta för regeringen.

9. Försörjningstrygghet och beredskapslager, punkt 4 (C)

av Mikael Larsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:851 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkandena 16, 17, 19, 23 och 26–28 samt

avslår motionerna

2022/23:315 av Markus Wiechel (SD) yrkande 5,

2022/23:319 av Markus Wiechel (SD),

2022/23:948 av Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) yrkande 39,

2022/23:1202 av Mattias Ottosson m.fl. (S),

2022/23:1654 av Anders Ådahl (C),

2022/23:1685 av Eric Westroth och Ann-Christine From Utterstedt (båda SD) yrkande 4 och

2022/23:2262 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkandena 22 och 23.

Ställningstagande

Jag anser att Sverige under EU-ordförandeskapet ska verka för att införa en strategisk beredskap för att EU:s självförsörjning av kritiskt samhällsviktiga varor och tjänster såsom energi och insatsvaror till jordbruket ska öka. På EU-nivå anser jag även att regeringen bör verka för att ta fram ett mer flexibelt regelverk som kan aktiveras under kris för att exempelvis tillfälligt öka den inhemska produktionen av samhällsviktiga varor. Regeringen behöver dessutom göra en översyn av behovet av att införa ett modernt system för krigsviktiga företag där primärproduktionens aktörer och företag inkluderas. Jag anser att de gröna näringarnas möjligheter att stärka vårt samhälles grundläggande motståndskraft och samtidigt bidra till ett hållbart samhälle bör utnyttjas och att sårbarheter minskas genom att självförsörjning av energi och lagerhållning på gårdar ökar. När det gäller försörjningsförmåga av samhällsviktiga varor och tjänster i händelse av kris och krig har individer, offentliga aktörer och näringslivet en viktig uppgift utifrån sina respektive roller. En ökad självförsörjningsgrad av viktiga förnödenheter blir en viktig komponent i den fortsatta uppbyggnaden av totalförsvaret. Jag föreslår att riksdagen ställer sig bakom vad som anförs i reservationen om försörjningstrygghet och tillkännager detta för regeringen.

10. Försörjningstrygghet och beredskapslager, punkt 4 (MP)

av Ulf Holm (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:2262 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkandena 22 och 23 samt avslår motionerna

2022/23:315 av Markus Wiechel (SD) yrkande 5,

2022/23:319 av Markus Wiechel (SD),

2022/23:851 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkandena 16, 17, 19, 23 och 26–28,

2022/23:948 av Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) yrkande 39,

2022/23:1202 av Mattias Ottosson m.fl. (S),

2022/23:1654 av Anders Ådahl (C) och

2022/23:1685 av Eric Westroth och Ann-Christine From Utterstedt (båda SD) yrkande 4.

Ställningstagande

Jag anser att staten bör ta ansvar för att bygga upp beredskapslager och för att tillsammans med näringslivet, kommunerna och regionerna säkerställa att lagerhållningen i samhällskritiska försörjningskedjor är tillräcklig för att klara såväl kriser som krig. Dessutom ser jag ett behov av att regeringen utreder möjligheterna till ökad varuförsörjning genom inhemsk produktion. Jag föreslår att riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen om försörjningstrygghet och beredskapslager och tillkännager detta för regeringen.

11. Cyberpolitik, punkt 5 (S)

av Peter Hultqvist (S), Helén Pettersson (S), Johan Andersson (S), Markus Selin (S) och Marcus Andersson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:1160 av Per-Arne Håkansson (S) yrkande 1 och

2022/23:2020 av Markus Kallifatides m.fl. (S) samt

avslår motionerna

2022/23:848 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C) yrkandena 2 och 12–15 samt

2022/23:948 av Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) yrkande 42.

Ställningstagande

Den ökande digitaliseringen av samhället innebär att antalet cyberangrepp ökar. Angreppen från cyberkriminella blir allt vanligare samtidigt som vi kan se att angreppen även ökar från främmande stater. Det är främst främmande stater som har tillräckliga resurser att skada samhällsviktiga funktioner så som livsmedelsförsörjning, elförsörjning och sjukvård med långvariga samhällsstörningar som följd. Statens ansvar för cybersäkerheten måste därför stärkas. Vi anser därför att en övergripande nationell strategi för global cyberpolitik, som ger en grund för ett samordnat beslutsfattande i staten, ska utarbetas. Vi föreslår att riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen om cybersäkerhet och tillkännager detta för regeringen.

12. Cyberpolitik, punkt 5 (C)

av Mikael Larsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:848 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C) yrkandena 2 och 12–15 samt avslår motionerna

2022/23:948 av Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) yrkande 42,

2022/23:1160 av Per-Arne Håkansson (S) yrkande 1 och

2022/23:2020 av Markus Kallifatides m.fl. (S).

Ställningstagande

Jag anser att det är viktigt att Försvarmaktens förmåga utvecklas för såväl defensiva som offensiva cyberoperationer och att cyberförsvar och psykologiskt försvar kopplas samman. För att öka effektiviteten och stärka det svenska cyberförsvaret anser jag dessutom att regeringen bör tillsätta en utredning för att se över behovet av förfogandelagstiftning inom cyberområdet för att en sådan ska kunna träda i kraft vid höjd beredskap eller krig.

En utmaning inom detta område är vidare att strategisk kompetens i cybersäkerhet ofta saknas hos organisationsledningarna. Cyberfrågor hanteras som en it-fråga vilket är otillräckligt. Mot den bakgrunden föreslår jag att regeringen även tillsätter en utredning för att se över ett eventuellt behov av att göra cyberförsvaret till en egen försvarsgren. Jag bedömer dessutom att Sverige tydligare än i dag bör uttala vilket land som står bakom cyberangrepp när vi blir utsatta och när attribuering är möjlig. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs om cybersäkerhet och cyberpolitik och tillkännager detta för regeringen.

13. Materieförsörjning och försvarsindustri, punkt 7 (SD)

av Sven-Olof Sällström (SD) och Sara-Lena Bjälkö (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:948 av Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) yrkande 6 och avslår motionerna

2022/23:943 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 11,

2022/23:948 av Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) yrkandena 7 och 9 samt

2022/23:1764 av Aron Emilsson m.fl. (SD) yrkandena 7–9.

Ställningstagande

Tillgång på modern materiel i tillräcklig omfattning över tid är av yttersta vikt för Försvarsmaktens förmåga att lösa sina uppgifter. Materieförsörjningen måste också säkerställas genom att det under alla omständigheter finns tillräckligt med reservmateriel. Mot denna bakgrund anser vi att de ledande principerna för försvarets materieförsörjning bör ändras. Inriktningen för materieförsörjningen bör vara:

- att de operativa förbanden ska ha god tillgång på materiel för att säkerställa mobilisering och en uthållighet efter mobilisering på minst tre månader
- att forskning och utveckling av krigsmateriel bör ske kontinuerligt för att säkerställa att spetskompetens bibehålls i svensk industri
- att nyanskaffning av krigsmateriel i första hand ska riktas till svensk försvarsindustri och i andra hand till leverantörer där svensk försvarsindustri deltar i någon del och i tredje hand upphandlas på övriga marknaden
- att samarbete sker inom Nato generellt och inom Norden i synnerhet, och att hjälp kan tas av Natos upphandlingsorganisation vid behov
- att Försvarsmaktens operativa förmåga säkerställs även under infasning av ny materiel.

Vi föreslår att riksdagen ställer sig bakom det som anförs om nyanskaffning och vidmakthållande av materiel och tillkännager detta för regeringen.

14. Internationellt samarbete, punkt 9 (S)

av Peter Hultqvist (S), Helén Pettersson (S), Johan Andersson (S), Markus Selin (S) och Marcus Andersson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:2012 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkandena 4 och 7 samt avslår motion

2022/23:1764 av Aron Emilsson m.fl. (SD) yrkande 1.

Ställningstagande

Rysslands folkrättsvidriga krigföring i Ukraina har stöpt om det säkerhetspolitiska läget i Europa. Både möjligheterna och behovet av ett försvarssamarbete i stor omfattning mellan bl.a. de nordiska länderna ökar. Det finns ett före och ett efter den 24 februari 2022 och det finns en stor enighet kring det faktum att Rysslands olagliga invasionskrig mot Ukraina i grunden har ändrat förutsättningarna för fred och stabilitet i Europa. I solidaritet med Ukrainas folk och som en del i det internationella svaret på Rysslands agerande finns det ett behov av att bistå Ukraina med både ekonomiska och materiella resurser. Det politiska stödet för detta bistånd är mycket brett och sedan kriget bröt ut har Sverige bistått med åtskilliga militära stödpaket. Det är sannolikt att kriget i Ukraina kommer att pågå under en längre tid. Därför är det viktigt att Sverige fortsätter att stödja Ukraina. Vi anser att detta måste ske kontinuerligt och samordnat med andra länder och att stödet ska vara efterfrågat av Ukraina.

Samtidigt har det försämrade säkerhetspolitiska läget i Europa också lett till en bred svensk politisk enighet kring beslutet att öka försvarsförmågan ytterligare och i en snabbare takt. Den enigheten har tagit sitt uttryck i de två senaste försvarsbesluten där inriktningen för den planerade svenska förmågeutvecklingen fastställdes genom riksdagsbesluten 2015 och 2020. Att väga våra nationella behov för att upprätthålla försvarsförmågan i Sverige mot innehållet i de militära stödpacketen till Ukraina är en mycket svår och komplex fråga. I nuläget bedömer vi att konsekvenserna av att skänka större volymer kvalificerad materiel är svåra att överblicka, både när det gäller den ekonomiska omfattningen vid anskaffning av ersättningsmateriel och när det gäller de risker som uppstår för svensk försvarsförmåga. Vi anser att stödet till Ukraina måste vara ett långsiktigt åtagande där flera återkommande stödleveranser är naturliga. Ju mer avancerade materielsystem som ingår i försvarsmaterielstödet till Ukraina desto större åtaganden för det svenska försvaret kring bl.a. utbildning, vidmakthållande och reservmateriel. Vi vill särskilt understryka vikten av produktionsstart av försvarsmateriel direkt avsedda för leverans till Ukraina och komplexiteten som följer med dessa frågor.

Ledtider vid anskaffning av försvarsmateriel har alltid varit en utmaning. Materielbehovsutredningen konstaterade att det normalt tar 5-7 år från det att mer avancerad materiel lagts in i Försvarsmaktens planering tills den är i bruk och ger operativ effekt. För utvecklingsprodukter är ledtiderna ännu mycket längre och det är en realitet som bör beaktas vid beslut. Vi vill peka på risken att beslutsunderlagen till de militära stödpacketen inte fullt ut är transparenta och dessutom präglas av osäkra bedömningar av hur den av riksdagen beslutade militära förmågetillväxten påverkas på sikt. Alla dessa osäkerheter ställer mycket stora krav på regeringen och Försvarsmakten i det fortsatta arbetet både vad gäller de avvägningar som görs och den information som oundgängligen måste lämnas till utskottet. Vi anser att även avvägningarna

måste vara transparenta och förankrade i förhållande till riksdagen. Regeringen bör vidta nödvändiga åtgärder för att tillgodose detta.

15. Kritisk infrastruktur, punkt 10 (S)

av Peter Hultqvist (S), Helén Pettersson (S), Johan Andersson (S), Markus Selin (S) och Marcus Andersson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:1760 av Johan Lövstrand m.fl. (S) och avslår motionerna

2022/23:51 av Robert Stenkvist (SD),

2022/23:1261 av Markus Wiechel och Björn Söder (båda SD),

2022/23:1764 av Aron Emilsson m.fl. (SD) yrkande 15 och

2022/23:2262 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkande 13.

Ställningstagande

Vi vill understryka att det är grundläggande för en stat att skydda sina medborgare och sina gränser. Att vissa enskilda ryska, tyska eller holländska medborgare köper stugor i Sverige är en sak. Att ryska affärsmän systematiskt köper upp fastigheter i säkerhetspolitiskt intressanta områden och utrustar dessa med helikopterplattor och stora bryggor vid djupa farleder är en annan. Vi föreslår därför att riksdagen ställer sig bakom förslaget om möjligheter att stoppa utländska köp av tomter och fastigheter på strategiska platser om köpet kan anses ha negativa konsekvenser för Sveriges säkerhet och tillkännager detta för regeringen.

16. Kritisk infrastruktur, punkt 10 (SD)

av Sven-Olof Sällström (SD) och Sara-Lena Bjälkö (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:1764 av Aron Emilsson m.fl. (SD) yrkande 15 och avslår motionerna

2022/23:51 av Robert Stenkvis (SD),
2022/23:1261 av Markus Wiechel och Björn Söder (båda SD),
2022/23:1760 av Johan Löfstrand m.fl. (S) och
2022/23:2262 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkande 13.

Ställningstagande

Vi anser att möjligheten för icke-demokratiska, totalitära regimer att förvärva företag och andra samhällskritiska funktioner inom infrastruktur från it och telekom till fysisk infrastruktur måste begränsas. Storskaliga och långtgående strategiska investeringar från kinesiska aktörer utgör i dag en säkerhetsrisk som under många år tillåtits försiggå obemärkt och utan nödvändiga säkerhetspolitiska bedömningar från svensk sida. Vi anser att den kinesiska regimens ambitioner om en ökad maktutövning genom ekonomiskt och politiskt inflytande över centrala samhällsfunktioner i vår del av världen utgör ett verkligt hot mot vårt fria samhälle. Mot den bakgrunden är det nödvändigt att utestänga aktörer med kopplingar till icke-demokratiska regimer och deras underrättelsetjänster från den svenska offentliga marknaden. Riksdagen bör därför ställa sig bakom kravet på tydlig lagstiftning som syftar till att utestänga företag med kopplingar till icke-demokratiska regimers underrättelsetjänster från att leverera kritisk infrastruktur och tillkännage detta för regeringen.

17. Kritisk infrastruktur, punkt 10 (MP)

av Ulf Holm (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:2262 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkande 13 och
avslår motionerna

2022/23:51 av Robert Stenkvis (SD),
2022/23:1261 av Markus Wiechel och Björn Söder (båda SD),
2022/23:1760 av Johan Löfstrand m.fl. (S) och
2022/23:1764 av Aron Emilsson m.fl. (SD) yrkande 15.

Ställningstagande

Jag anser att Sverige bör behålla kontrollen över kritisk infrastruktur och begränsa möjligheten för andra stater att påverka infrastrukturen genom kontroll av företag med verksamhet i Sverige. Mat, vatten och värmereglering är grundläggande behov som alltid behöver tillgodoses. För att kunna göra det till hela befolkningen är samhället beroende av fungerande elförsörjning,

transporter och i allt större utsträckning fungerande internetförbindelser och telefoni. En robust infrastruktur är avgörande för motståndskraften och gör det svårare att angripa samhällets stabilitet. Jag föreslår därför att riksdagen ställer sig bakom förslaget om att begränsa utländskt ägande av samhällsviktig infrastruktur och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2022/23

2022/23:51 av Robert Stenkvis (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att direktinvesteringar och köp av strategisk infrastruktur ska godkännas av regeringen och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:100 av Hans Wallmark m.fl. (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om sydsvenskt försvar och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:266 av Peter Hedberg och Malin Larsson (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka totalförsvaret i Västernorrland och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:315 av Markus Wiechel (SD):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utvärdera gemensamma nordiska beredskapslager och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:319 av Markus Wiechel (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda införandet av en finskinspirerad beredskapslag och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:663 av David Josefsson och Marie-Louise Hänel Sandström (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se över möjligheterna att stärka försvaret av Göteborg och västkusten och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:780 av Jesper Skalberg Karlsson (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att utveckla och stärka det militära försvaret på Gotland och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att utveckla och stärka det civila försvaret på Gotland och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:782 av Thomas Ragnarsson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att skapa en samordningsfunktion för civil beredskap och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:848 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige tydligare än i dag när vi blir utsatta för omfattande cyberangrepp bör uttala vilket land som står bakom när attribuering är möjlig, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utveckling av Försvarsmaktens förmåga till både defensiva och offensiva cyberoperationer och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla kopplingen mellan cyberförsvar och psykologiskt försvar och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning om behovet av förfogandelagstiftning inom cyberområdet som träder i kraft vid höjd beredskap eller krig och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning för att se över ett eventuellt behov av att göra cyberförsvar till en egen försvarsgren och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:850 av Mikael Larsson m.fl. (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att krigsdugligheten ska öka inom alla krigsförband och försvarsgrenar och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om stärkt militärt skydd på västkusten för Göteborgs hamn och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om de frivilliga försvarsorganisationerna och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att hela landet ska kunna försvaras och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:851 av Mikael Larsson m.fl. (C):

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringens yttersta ansvar för vårt lands säkerhet behöver synliggöras och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den statliga krisledningen måste bli både tydligare och snabbare och tillkännager detta för regeringen.

12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att MSB:s roll i det civila försvaret bör stärkas och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kommuners och regioners roll i ett nytt system för ansvar, ledning och samordning måste bli tydligare och bättre hänga samman i den större helheten och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige under EU-ordförandeskapet ska verka för att införa strategisk beredskap, där EU:s självförsörjning av kritiskt samhällsviktiga varor och tjänster såsom energi och insatsvaror till jordbruket ökar, och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att på EU-nivå ta fram ett mer flexibelt regelverk som kan aktiveras under kris för att exempelvis tillfälligt öka den inhemska produktionen av samhällsviktiga varor och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skapa förutsättningar för näringslivets roll på regional och nationell nivå i en starkt krisberedskap och starkt civilt försvar och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inkludera primärproduktionens aktörer och företag vid en översyn av behovet av att införa ett modernt system för krigsviktiga företag och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de gröna näringarna kan stärka vårt samhälles grundläggande motståndskraft och samtidigt bidra till ett hållbart samhälle och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sårbarheter kan minska om självförsörjningen av energi och lagerhållning på gårdar ökar och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ökad självförsörjningsgrad av viktiga förnödenheter utgör en viktig komponent i den fortsatta uppbyggnaden av totalförsvaret och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska ha en god försörjningsförmåga på samhällsviktiga varor och tjänster i händelse av kris och krig, där individer, offentliga aktörer och näringslivet har en viktig uppgift utifrån sina respektive roller, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2022/23:886 av Victoria Tiblom (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda en komplettering till nuvarande lagstiftning för att kunna medföra sällskapsdjur till skyddsrum och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:943 av Tobias Andersson m.fl. (SD):

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla svensk krigsmaterielexport och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:948 av Sven-Olof Sällström m.fl. (SD):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen behöver ta hänsyn till förslaget om ledning och samverkan och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i sitt arbete bör beakta nyanskaffning och vidmakthållande av materiel och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i sitt arbete bör beakta statligt finansierad forskning och utveckling och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen borde överväga att förstärka försvarslogistiken och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen borde överväga att göra en översyn av Försvarets materielverk och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen borde överväga att överse arméns storlek och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i sitt arbete bör beakta lokalförsvarsförband och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen borde överväga att stärka luftstridskrafterna och tillkännager detta för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen borde överväga civilförsvarets utformning och tillkännager detta för regeringen.
35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen borde överväga en översyn av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och tillkännager detta för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i sitt arbete bör beakta en översyn av skyddsrum och tillkännager detta för regeringen.

37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen behöver ta hänsyn till civil-militär samverkan och tillkännager detta för regeringen.
39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i sitt arbete bör beakta en översyn av beredskapslagren och tillkännager detta för regeringen.
41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i sitt arbete bör beakta psykologiskt försvar och tillkännager detta för regeringen.
42. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen borde överväga att fortsätta arbetet med ett stärkt cyberförsvar och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1160 av Per-Arne Håkansson (S):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka statens ansvar för cybersäkerheten och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1202 av Mattias Ottosson m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga möjligheterna att ta fram en strategi för ett beredskapslager för insatsvaror och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1261 av Markus Wiechel och Björn Söder (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över en bredare granskning av svenskarnas användning av teknik från länder som kan anses utgöra säkerhetshot och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1654 av Anders Ådahl (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla en säkerhetspolitisk doktrin som värnar, skyddar och utvecklar användandet av inhemska resurser inom energi- och livsmedelsförsörjningen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2022/23:1685 av Eric Westroth och Ann-Christine From Utterstedt (båda SD):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga en utredning om att återinföra statliga beredskapslager för olja och drivmedel och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1760 av Johan Löfstrand m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjligheten att stoppa utländska köp av tomter och fastigheter på strategiska platser om köpet kan anses ha negativa konsekvenser för Sveriges säkerhet och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1764 av Aron Emilsson m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det nordiska försvarssamarbetet och särskilt samarbetet med Finland ska fördjupas och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska ha en egen krigsmaterielindustri, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om småföretagande inom krigsmaterielindustrin och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att artikel 346 i EU:s funktionsfördrag om skyddandet av inhemska försvarsindustrier ska respekteras och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att föreslå lagstiftning för att utestänga företag med kopplingar till icke-demokratiska regimers underrättelsetjänster från att leverera kritisk infrastruktur, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2022/23:2012 av Peter Hultqvist m.fl. (S):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett starkt totalförsvaret och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utvecklingen av det militära försvaret och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om långtgående samverkan mellan de nordiska ländernas arméer och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om stöd till Ukraina och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Sveriges civila försvar och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:2020 av Markus Kallifatides m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över förutsättningarna för att en övergripande nationell strategi för global cyberpolitik, som ger en grund för ett samordnat beslutsfattande i staten, ska utarbetas och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:2262 av Emma Berginger m.fl. (MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka det civila försvaret och krisberedskapen och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att begränsa utländskt ägande av samhällsviktig infrastruktur och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att staten bör ta ansvar för att bygga upp beredskapslager och tillsammans med näringsliv, kommuner och regioner säkerställa att lagerhållningen i samhällskritiska försörjningskedjor är tillräcklig för att klara kriser och krig, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjligheterna till ökad varuförsörjning genom inhemsk produktion bör utredas och tillkännager detta för regeringen.